

BASIC HINDI GRAMMAR

హిందీ భాషలో అచ్చులు 13, హల్లులు 33, మొత్తం 46 కలవు. అచ్చులు స్వయముగా పలుక గలవు. హల్లులు అచ్చుల సహాయము లేనిదే పలుకలేవు.

అచ్చులు स्वर

అ.....ఆ

ఎ.....ए

ఇ.....आ

ఐ.....ऐ

ఊ.....ऊ

ఊ.....ओ

ఈ.....ई

ఔ.....औ

ఉ.....उ

అం.....अं

ఊ.....ऊ

అః.....अः

ఋ.....ऋ

★ ★ ★ ★ ★

హల్లులు వ్యంజన

క	ఋ	గ	ఘ	ఙ
క	ౠ	గ	ఘ	ఙ
ఛ	ఞ	జ	ఝ	ఞ
ఛ	ఞ	జ	ఝ	ఞ
ట	ఠ	డ	ఢ	ణ
ట	ఠ	డ	ఢ	ణ
ఠ	ఠ	డ	ఢ	ణ
ప	ఫ	బ	భ	మ
ప	ఫ	బ	భ	మ
య	ర	ల	వ	శ
య	ర	ల	వ	శ
ష	ష	స	హ	ః
ష	ష	స	హ	ః
అక్షరం	అక్షరం	★	★	★

గుణింతాలు బారహ్మణి

హిందీ భాషలో గుణింతాలు వ్రాసేటప్పుడు గుర్తుంచుకోవలసిన విషయాలు

1. కుడి ప్రక్క వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా:

ॠ - ऀ { క + అ = కా
 { క + ఆ = కా

ॡ - ँ { క + ఈ = కీ
 { క + ఌ = కి

ॢ - ॣ { క + ఓ = క్షి
 { క + ఔ = క్షి

ॣ - । { క + ఔ = క్షి
 { క + ఔ = క్షి

2. ఎడమ ప్రక్క వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా:

॥ - ऌ { క + ఇ = కి
 { క + ఙ = కి

3. పైన వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా:

॥ - ॥ { క + ఎ = కె
 { క + ఐ = కె

॥ - ॥ { క + ఐ = కై
 { క + ఐ = కై

4. క్రింద వచ్చు అచ్చుల రూపములు - ఉదా:

॥ - ॥ { క + ఉ = కు
 { క + ఊ = కు

॥ - ॥ { క + ఊ = కు
 { క + ఊ = కు

॥ - ॥ { క + ఋ = క్షి
 { క + ఋ = క్షి

1. కుడి ప్రక్క వచ్చు అచ్చులగు ఆ, ఌ, ఔ, ఔ రూపములకు ఉదా:-

కా ఖా గా చా జా టా తా పా
కీ ఖీ గీ చీ జీ టీ తీ పీ
కో ఖో గో చో జో టో తో పో
కౌ ఖౌ గౌ చౌ జౌ టౌ తౌ పౌ

2. ఎడమ ప్రక్క వచ్చు అచ్చు ఙ రూపమునకు ఉదా :-

కి ఖి గి చి జి టి తి పి

3. పైన వచ్చు అచ్చులగు ఐ, ఐ రూపములకు ఉదా:-

కే ఖే గే చే జే టే తే పే మే
కై ఖై గై చే జై టై తై పై మై

4. క్రింద వచ్చు అచ్చులగు ఊ, ఊ, ఋ రూపములకు ఉదా:-

కు ఖు గు చు జు టు తు పు ము
కూ ఖూ గూ చూ జూ టూ తూ పూ మూ
కృ ఖృ గృ చృ జృ టృ తృ పృ మృ

గమనిక : ఒక్క "ఱ" గుణింతంలో మాత్రం క, ఙల గుర్తులు ఈ విధంగా ఉంటాయి. ఉదా :- ఱ, ఱ

గుణింతాలు - బారహుడి

క కా కి కీ కు కూ కృ కె కై కో కౌ కం కః
 క కా కి కి కు కు కృ కె కై కో కౌ కం కః

ఖ ఖా ఖి ఖీ ఖు ఖూ ఖృ ఖె ఖై ఖో ఖౌ ఖం ఖః
 ఖ ఖా ఖి ఖి ఖు ఖు ఖృ ఖె ఖై ఖో ఖౌ ఖం ఖః

గ గా గి గీ గు గూ గృ గె గై గో గౌ గం గః
 గ గా గి గి గు గు గృ గె గై గో గౌ గం గః

ఘ ఘా ఘి ఘీ ఘు ఘూ ఘృ ఘె ఘై ఘో ఘౌ ఘం ఘః
 ఘ ఘా ఘి ఘి ఘు ఘు ఘృ ఘె ఘై ఘో ఘౌ ఘం ఘః

చ చా చి చీ చు చూ చృ చె చై చో చౌ చం చః
 చ చా చి చి చు చు చృ చె చై చో చౌ చం చః

ఛ ఛా ఛి ఛీ ఛు ఛూ ఛృ ఛె ఛై ఛో ఛౌ ఛం ఛః
 ఛ ఛా ఛి ఛి ఛు ఛు ఛృ ఛె ఛై ఛో ఛౌ ఛం ఛః

జ జా జి జీ జు జూ జృ జె జై జో జౌ జం జః
 జ జా జి జి జు జు జృ జె జై జో జౌ జం జః

ఝ ఝా ఝి ఝీ ఝు ఝూ ఝృ ఝె ఝై ఝో ఝౌ ఝం ఝః
 ఝ ఝా ఝి ఝి ఝు ఝు ఝృ ఝె ఝై ఝో ఝౌ ఝం ఝః

ట టా టి టీ టు టూ టృ టె టై టో టౌ టం టః
 ట టా టి టి టు టు టృ టె టై టో టౌ టం టః

గుణింతాలు - బారహుడి

ర	రా	రి	రీ	రు	రూ	ర్ష	రె	రే	రో	రౌ	రం	రః
ఠ	ఠా	ఠి	ఠీ	ఠు	ఠూ	ఠ్ష	ఠె	ఠే	ఠో	ఠౌ	ఠం	ఠః
డ	డా	డి	డీ	డు	డూ	డ్ష	డె	డే	డో	డౌ	డం	డః
ఙ	ంగా	ఙి	ఙీ	ఙు	ఙూ	ఙ్ష	ఙె	ఙే	ఙో	ఙౌ	ఙం	ఙః
ణ	ణా	ణి	ణీ	ణు	ణూ	ణ్ష	ణె	ణే	ణో	ణౌ	ణం	ణః
త	తా	తి	తీ	తు	తూ	త్ష	తె	తే	తో	తౌ	తం	తః
థ	థా	థి	థీ	థు	థూ	థ్ష	థె	థే	థో	థౌ	థం	థః
ద	దా	ది	దీ	దు	దూ	ద్ష	దె	దే	దో	దౌ	దం	దః
ధ	ధా	ధి	ధీ	ధు	ధూ	ధ్ష	ధె	ధే	ధో	ధౌ	ధం	ధః
న	నా	ని	నీ	ను	నూ	న్ష	నె	నే	నో	నౌ	నం	నః
ప	పా	పి	పీ	పు	పూ	ప్ష	పె	పే	పో	పౌ	పం	పః
ఫ	ఫా	ఫి	ఫీ	ఫు	ఫూ	ఫ్ష	ఫె	ఫే	ఫో	ఫౌ	ఫం	ఫః

గుణింతాలు - బారహ్మణి

అ	బా	బి	బీ	బు	బూ	బృ	బే	బై	బో	బౌ	బం	బః
బ	బా	బి	బీ	బు	బూ	బృ	బే	బై	బో	బౌ	బం	బః
భ	భా	భి	భీ	భు	భూ	భృ	భే	భై	భో	భౌ	భం	భః
భ	భా	భి	భీ	భు	భూ	భృ	భే	భై	భో	భౌ	భం	భః
మ	మా	మి	మీ	ము	మూ	మృ	మే	మై	మో	మౌ	మం	మః
మ	మా	మి	మీ	ము	మూ	మృ	మే	మై	మో	మౌ	మం	మః
య	యా	యి	యీ	యు	యూ	యృ	యే	యై	యో	యౌ	యం	యః
య	యా	యి	యీ	యు	యూ	యృ	యే	యై	యో	యౌ	యం	యః
ర	రా	రి	రీ	రు	రూ	రృ	రే	రై	రో	రౌ	రం	రః
ర	రా	రి	రీ	రు	రూ	రృ	రే	రై	రో	రౌ	రం	రః
ల	లా	లి	లీ	లు	లూ	లృ	లే	లై	లో	లౌ	లం	లః
ల	లా	లి	లీ	లు	లూ	లృ	లే	లై	లో	లౌ	లం	లః
వ	వా	వి	వీ	వు	వూ	వృ	వే	వై	వో	వౌ	వం	వః
వ	వా	వి	వీ	వు	వూ	వృ	వే	వై	వో	వౌ	వం	వః
శ	శా	శి	శీ	శు	శూ	శృ	శే	శై	శో	శౌ	శం	శః
శ	శా	శి	శీ	శు	శూ	శృ	శే	శై	శో	శౌ	శం	శః
ష	షా	షి	షీ	షు	షూ	షృ	షే	షై	షో	షౌ	షం	షః
ష	షా	షి	షీ	షు	షూ	షృ	షే	షై	షో	షౌ	షం	షః
స	సా	సి	సీ	సు	సూ	సృ	సే	సై	సో	సౌ	సం	సః
స	సా	సి	సీ	సు	సూ	సృ	సే	సై	సో	సౌ	సం	సః
హ	హా	హి	హీ	హు	హూ	హృ	హే	హై	హో	హౌ	హం	హః
హ	హా	హి	హీ	హు	హూ	హృ	హే	హై	హో	హౌ	హం	హః

హిందీ భాషలో పదముల ఉచ్చారణ విధానము

Rule - 1

హిందీ భాషలో రెండు అక్షరముల పదములో రెండవ అక్షరము హల్లు అయినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడదు. కాని రెండవ అక్షరమునకు అచ్చు శబ్దము చేరినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడును.

ఉదా 1:- आज - ఆజ్, కల-కల్, దిన్-దిన్, लिख-లిఖ్, सुन-సున్, फल-ఫల్, घर-ఘర్, रात-రాత్, पढ-పడ్, कर-కర్.

ఉదా 2:- पानी- పానీ, अभी- అభీ, कभी-కభీ, गाडी-గాడీ, घडी-ఘడీ, रंडा-రండా, माता-మాతా, पिता-పితా, नाला-నాలా, काला-కాలా.

Rule - 2

హిందీ భాషలో మూడు అక్షరముల పదములో మూడవ అక్షరము హల్లు అయినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడదు. కానీ మూడవ అక్షరమునకు అచ్చు శబ్దము చేరినచో ఆ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడి, రెండవ అక్షరము పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడదు.

ఉదా 1:- औरत - ఔరత్, कमल-కమల్, गरम-గరమ్, अंदर-అందర్, गगन - గగన్, सागर - సాగర్, वापस - వాపస్, फरक - ఫరక్, आराम - ఆరామ్, सूरज - సూరజ్.

ఉదా 2:- कमरा- కమ్రా, कपडा-కప్డా, करना-కర్నా, लिखना-లిఖ్నా, देखना-దేఖ్నా, बोलना-బోల్నా, कहना-కహ్నా, बेचना-బేచ్నా, गिरना-గిర్నా, उटना-ఉట్నా, रखना-రఖ్నా.

Rule - 3

హిందీ భాషలో నాలుగు అక్షరముల పదములో రెండవ, నాల్గవ అక్షరములు హల్లులు అయినచో ఆ అక్షరములు పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడవు. కానీ రెండవ, నాల్గవ అక్షరములకు అచ్చు శబ్దము వచ్చినచో అవి పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడును.

ఉదా 1:- बिलकुल - బిల్కుల్, कसरत-కస్రత్, कामचोर-కామ్చోర్, अदरक-అద్రక్, उतरन-ఉత్రన్, टीमटाम-టీమ్టామ్.

ఉదా 2:- किलकिला-కిల్కిలా, निवारण-నివారణ్, पलवाना-పల్వానా, बसीकत-బసీకత్, मिलावट-మిలావట్, ललचाना-లల్చానా.

Rule - 4

హిందీ భాషలో అయిదు అక్షరముల పదములో మూడవ, అయిదవ అక్షరములు హల్లులు అయినచో ఆ అక్షరములు పూర్తిగా ఉచ్చరించబడవు. కాని మూడవ, అయిదవ అక్షరములకు అచ్చు శబ్దము వచ్చినచో అవి పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడును. ఉదా:-

<ol style="list-style-type: none"> 1) परमधाम - పరమ్ధామ్ 2) चितकबरा-చితక్బరా 3) गुजरनामा-గుజర్నామా 4) गाहकताई-గాహక్తాయీ 5) बुलहवस-బులహవస్ 6) बहरियाना-బహరియానా 7) परिचायक-పరిచాయక్ 8) चरित्रहीन-చరిత్రహీన్ 9) जवाहिरात-జవాహిరాత్ 10) संप्रसारण-సంప్రసారణ్ 	<ol style="list-style-type: none"> 11) परमगति-పరమ్గతి 12) गिरफतार -గిరఫ్తార్ 13) कुकुरदंत-కుకుర్దంత్ 14) बंदरगाह-బందర్గాహ్ 15) महलसरा-మహల్సరా 16) परिचालक-పరిచాలక్ 17) चरित्रवान-చరిత్రవాన్ 18) गलकंबल-గల్కంబల్ 19) संपरीक्षण-సంపరీక్షణ్ 20) मुमतहान-ముమత్హాన్
--	--

ద్విత్వాక్షరములు (ద్వికాశర) ఎలా వ్రాయాలి?

ఒక హల్లు క్రింద అదే హల్లును వ్రాసినట్లయితే దానిని ద్విత్వాక్షరము అంటాము.

క + క = క్క ఖ + ఖ = క్ఖ	ప + ప = ప్ప ఫ + ఫ = ఫ్ఫ
గ + గ = గ్గ ఘ + ఘ = గ్ఘ	బ + బ = బ్బ భ + భ = బ్భ
చ + చ = చ్చ ఛ + ఛ = చ్ఛ	మ + మ = మ్మ మ్ + మ్ = మ్మమ్
జ + జ = జ్జ ఞ + ఞ = జ్ఞ	య + య = య్య య్ + య = య్యయ
ట + ట = ట్ట ఠ + ఠ = ఠ్ఠ	ర + ర = ర్రి ర్ + ర్ = ర్రిర్
డ + డ = డ్డ ఢ + ఢ = ఢ్ఢ	ల + ల = ల్ల ల్ + ల్ = ల్లల్
ణ + ణ = ణ్ణ ణ్ + ణ = ణ్ణణ	వ + వ = వ్వు వ్ + వ = వ్వువ
త + త = త్త త్ + త = త్తత్	శ + శ = శ్శ శ్ + శ = శ్శశ
ధ + ధ = ధ్ధ ధ్ + ధ = ధ్ధధ	ష + ష = ష్ష ష్ + ష = ష్షష్
న + న = న్న న్ + న = న్నన్	స + స = స్స స్ + స = స్సస్

సంయుక్తాక్షరములు (సంయుక్తాక్షర)

ఒక హల్లు క్రింద వేరొక హల్లును గాని, ఒక హల్లు ప్రక్కన వేరొక హల్లును గాని వ్రాసినట్లయితే దానిని సంయుక్తాక్షరము అంటారు.

ఈ సంయుక్తాక్షరములు రెండు రకములు. నిలువు గీత ఉన్న అక్షరాలను పాడే (పాయా) అని, నిలువ గీతలేని అక్షరాలను బొపాడే (బోపాయా) అని అంటారు.

పాడే అక్షర (పాయా అక్షరములు :)

క ఖ గ ఘ చ ఙ్ఞ జ్ఞ ణ త థ ద ధ న ప ఫ బ
భ మ య ల వ శ ష స

నిలువు గీత గల హల్లులను (పాయా అక్షరాలను) ప్రక్కప్రక్కన వ్రాసినపుడు మొదటి "హల్లు" లోని నిలువ గీతను వ్రాయకూడదు. తెలుగు - హిందీ సంయుక్తాక్షరాలకు మధ్య తేడా గమనించండి.

గ్య గ్

పైన ఇచ్చినట్లువంటి "గ్య" అనే సంయుక్తాక్షరములో "గ" పూర్తిగా వ్రాసి "్య" వత్తు వ్రాసాము. అదే హిందీలో అయితే '౦' సగమే వ్రాసి, 'య' పూర్తిగా వ్రాసాము. హిందీ సంయుక్తాక్షరాలకు, తెలుగు సంయుక్తాక్షరాలకు ఈ ఒక్క తేడాని గమనించినట్లయితే ఎటువంటి తికమకలేకుండా సులువుగా సంయుక్తాక్షరాలు వ్రాయగలరు.

బోపాళ్ళ అక్షర (బోపాయి అక్షరములు)

ఠ ఠ డ ఢ ద ర ఱ

నిలువ గీతలేని అక్షరముతో వేరొక హల్లును వ్రాసేటప్పుడు మొదటి

అక్షరానికి క్రింది రెండవ అక్షరము వ్రాయాలి.

ఠ్ (ఠ్), ఠ్ (ఠ్), ఠ్ (ఠ్), ఠ్ (ఠ్), ఠ్ (ఠ్), ఠ్ (ఠ్)

ర (ర) అక్షరము

1. తెలుగులో మొదటి "ర" వ్రాసి దాని క్రింద ఏదైన హల్లు

వ్రాసినట్లయితే ఉదా : "ర్" అనే సంయుక్తాక్షరం ఏర్పడుతుంది. కాని

హిందీలో ర అనే హల్లుకు వేరొక హల్లు చేర్చవలసి వచ్చినప్పుడు ర ని

వ్రాయకూడదు. ఉదా : "ర్" ని హిందీలో र్ అని వ్రాయాలి. అలాగే

మరికొన్ని ఉదాహరణలు చూడండి.

ర్, ర్, ర్, ర్, ర్, ర్, కర్
 र्, र्, र्, र्, र्, र्, कर्

2. తెలుగులో మొదటి ఒక హల్లు వచ్చి దాని క్రింద " " వత్తు

వచ్చినప్పుడు హిందీలో ఈ క్రింది విధంగా వ్రాయాలి.

ఉదా : "క్ర" అనే సంయుక్తాక్షరానికి ఇక్కడ మొదటి "క" వచ్చి తరువాత

" " వత్తు వచ్చింది. పైన మొదటి 'ర' వచ్చి తరువాత వేరొక హల్లు వత్తు

వచ్చింది. ఇటువంటి సంయుక్తాక్షరాలు ఎట్లా వ్రాయాలో చూద్దాం.

क्र (క్ర), प्र (ప్ర), र्र (ర్ర), र्र (ర్ర), र्र (ర్ర), र्र (ర్ర)

స్త్రీలింగము - పులింగము (స్త్రీలింగ-పులింగా)

హిందీలో స్త్రీలింగము-పులింగములను శబ్దాన్ని బట్టి గుర్తించాలి తప్ప
అర్థాన్ని బట్టి కాదు. ఏ పదములైతే ఆ(అ), ఆ(ఆ)కారముల
శబ్దముతో ముగుస్తాయో ఆ పదములన్నీ పులింగములని, ఏ
పదములైతే ఙ్(ఇ), ఙ్(ఈ) కారముల శబ్దముతో ముగుస్తాయో
ఆ పదములన్నీ స్త్రీలింగములని గుర్తించాలి.

ఏకవచనమును బహువచనములోకి

ఎట్లా మార్చాలి?

ఆ(అ) కార శబ్దముతో ముగియు పులింగ శబ్దములకు
బహువచనము మారదు.

ఆ(ఆ) కార శబ్దముతో ముగియు పులింగ శబ్దాలకు చివర **౧**
వచ్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

ఆ(అ) కార శబ్దముతో ముగియు స్త్రీలింగ శబ్దాలకు చివర **౧** ని
చేర్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

ఙ్, ఙ్(ఇ, ఈ) కార శబ్దములతో ముగియు స్త్రీలింగ శబ్దాలకు చివర
యొ **ని** చేర్చినట్లయితే బహువచనముగా మారును.

ఒక పనిని కర్త చేయక, యితరులతో చేయించుట ప్రేరణార్థకము అందురు. ప్రధాన క్రియకు ఆ శబ్దమును చేర్చి దానికి ఆ చేర్చవలయును.

1.	పఠ	+ I +	ఆ	-	పఠా	ఆ	-	చదివించు
2.	లిఖ	+ I +	ఆ	-	లిఖా	ఆ	-	వ్రాయించు
3.	కర	+ I +	ఆ	-	కరా	ఆ	-	చేయించు
4.	దెఖ	+ I +	ఆ	-	దిఖా	ఆ	-	చూపించు
5.	పీ	+ I +	ఆ	-	పిలా	ఆ	-	త్రాగించు
6.	ఖేల	+ I +	ఆ	-	ఖిలా	ఆ	-	ఆడించు
7.	భేజ	+ I +	ఆ	-	భేజో		-	పంపించు
8.	యన	+ I +	ఆ	-	యా	న	-	వినిపించు
9.	ఖా	+ I +	ఆ	-	ఖిలా	ఆ	-	తనిపించు
10.	బేచ	+ I +	ఆ	-	బేచో		-	అమ్మించు

జానా అను సహాయ క్రియ ప్రధాన క్రియకు చేర్చినచో,
ప్రధానక్రియ యొక్క కార్య సమాప్తిని తెలుపును.

1.	ఆ	జానా	-	వచ్చివేయుట	భర	జానా	-	నింపివేయుట
2.	ఖా	జానా	-	తనివేయుట	భేజ	జానా	-	పంపించివేయుట
3.	లే	జానా	-	తీసుకొనివెళ్ళుట	ధో	జానా	-	ఉతికివేయుట
4.	పీ	జానా	-	త్రాగివేయుట	లృట	జానా	-	దోపిడి చేయుట
5.	కర	జానా	-	చేసివేయుట	కఱ	జానా	-	చెప్పివేయుట
6.	పఠ	జానా	-	చదివివేయుట	తేర	జానా	-	ఈదివేయుట
7.	లిఖ	జానా	-	వ్రాసివేయుట	రుక	జానా	-	ఆగిపోవుట
8.	దే	జానా	-	ఇచ్చివేయుట	సీ	జానా	-	కుట్టివేయుట
9.	మర	జానా	-	చంపివేయుట	ఱొడ	జానా	-	వదిలివేయుట
10.	సో	జానా	-	నిద్రపోవుట	భూల	జానా	-	మరచిపోవుట

కొన్ని ముఖ్యమైన సహాయ క్రియలు

- 1) हूँ (am) ఉన్నాను 2) है (is) ఉన్నది, ఉన్నాడు 3) हैं (are) ఉన్నారు
 4) सक (can) గలను 5) कर (do) చేయుట 6) ऊँ (may) అనుమతి
 7) जरूर (must) తప్పకుండా 8) चाहिए (need) కావలయును.

సామాన్య వర్తమాన కాలములో సహాయ క్రియలను వాక్యములో ఉపయోగించు విధానము.

1) मैं कर्तुगा ఉన్నప్పుడు సహాయక్రియ हूँ రావలయును. (పుం.లిం.) - मैं पढता हूँ నేను చదువుచున్నాను. (స్త్రీ లిం.) - मैं पढती हूँ నేను చదువుచున్నాను.

2) वह गानि यह गानि कर्तुगा ఉన్నప్పుడు సహాయ క్రియ है రావలయును. (పుం.లిం.) वह पढता है-అతడు చదువుచున్నాడు. यह पढता है-ఇతడు చదువుచున్నాడు. (స్త్రీ లిం.) वह पढती है- ఆమె చదువుచున్నది. यह पढती है-ఈమె చదువుచున్నది.

3) वे गानि, ये गानि कर्तुगा ఉన్నప్పుడు సహాయ క్రియ हैं రావలయును. (పుం.లిం.) वे पढते हैं - వారు చదువుచున్నారు. ये पढते हैं - వీరు చదువుచున్నారు. (స్త్రీ లిం.) वे पढती हैं - వారు చదువుచున్నారు. ये पढती हैं - వీరు చదువుచున్నారు.

కొన్ని ప్రశార్థకములు :

कौन - Who	- ఎవరు	कितने - Howmany	- ఎన్ని
क्या - What	- ఏమిటి	कैसे - How	- ఎట్లు
कब - When	- ఎప్పుడు	कैसा - What Kind-	ఎటువంటి
क्यों - Why	- ఎందుకు	कौनसा - Which	- ఏది
कहाँ - Where	- ఎక్కడ	किसको - Whom	- ఎవరిని
किधर - Whither	- ఎటువైపు	किसका - Whose	- ఎవరియొక్క
कितना - Howmuch	- ఎంత	किस से - By Whom	- ఎవరిచేత

ప్రత్యయములు

హిందీ భాషలో స్వతంత్రముగా ఏ అర్థము లేని పదమును ప్రత్యయము అందురు. ఒక పదమునకు ప్రత్యేక అర్థమును కల్పించుటకు పదము తరువాత చేరు పదములను ప్రత్యయములు అందురు. ప్రత్యయములు అనేక విధములుగా ఉపయోగపడును.

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' నే ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి ద్వితీయ విభక్తి అగు ' కో ' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने को - వచ్చుటకు	6) लिखने को - వ్రాయుటకు
2) खाने को - తినుటకు	7) करने को - చేయుటకు
3) लाने को - తెచ్చుటకు	8) जाने को - వెళ్ళుటకు
4) गाने को - పాడుటకు	9) खेलने को - ఆడుటకు
5) पढ़ने को - చదువుటకు	10) सीखने को - నేర్చుకొనుటకు

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' నే ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి తృతీయ విభక్తి అగు ' సే ' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने से - వచ్చుట చేత	6) लिखने से - వ్రాయుట చేత
2) खाने से - తినుట చేత	7) करने से - చేయుట చేత
3) लाने से - తెచ్చుట చేత	8) जाने से - వెళ్ళుట చేత
4) गाने से - పాడుట చేత	9) खेलने से - ఆడుట చేత
5) पढ़ने से - చదువుట చేత	10) सीखने से - నేర్చుకొనుట చేత

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' నే ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి చతుర్థి విభక్తి అగు ' కెలిఎ ' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने के लिए - వచ్చుట కొరకు	6) लिखने के लिए - వ్రాయుట కొరకు
2) खाने के लिए - తినుట కొరకు	7) करने के लिए - చేయుట కొరకు
3) लाने के लिए - తెచ్చుట కొరకు	8) जाने के लिए - వెళ్ళుట కొరకు
4) गाने के लिए - పాడుట కొరకు	9) खेलने के लिए - ఆడుట కొరకు
5) पढ़ने के लिए - చదువుట కొరకు	10) सीखने के लिए - నేర్చుకొనుట కొరకు

హిందీ భాషలో ప్రధానక్రియకు ' నె ' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి-పంచమీ
 బిభక్తి అగు 'సె' చేర్చినచో వచ్చు పదమునకు కలుగు ఉపయోగములు.

1) आने से - వచ్చుట వలన	6) लिखने से- వ్రాయుట వలన
2) खाने से - తినుట వలన	7) करने से - చేయుట వలన
3) लाने से - తెచ్చుట వలన	8) जाने से - వెళ్ళుట వలన
4) गाने से - పాడుట వలన	9) खेलने से- ఆడుట వలన
5) पढ़ने से - చదువుట వలన	10) सीखने से-నేర్చుకొనుట వలన

హిందీ భాషలో వాక్యానంతరము ' न ' ప్రత్యయము చేర్చినచో తెలుగులో
 'కదా' అను శబ్దము వచ్చును.

1) मैं आता हूँ न ?	నేను వచ్చుచున్నాను కదా ?
2) वह आता है न ?	అతడు వచ్చుచున్నాడు కదా ?
3) वे आते हैं न ?	వారు వచ్చు చున్నారు కదా ?
4) हम आते हैं न ?	మేము వచ్చు చున్నాము కదా ?
5) मैं कल आऊँगा न ?	నేను రేపు వస్తాను కదా ?
6) वह कल आएगा न ?	అతడు రేపు వస్తాడు కదా ?
7) मैं कल आया न ?	నేను నిన్న వచ్చాను కదా ?
8) वह कल आया न ?	అతడు నిన్న వచ్చాడు కదా ?
9) वे कल आएँगे न ?	వారు రేపు వస్తారు కదా ?
10) वे कल आये न ?	వారు నిన్న వచ్చారు కదా ?

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు તે ప్రత్యయమును చేర్చి
ఆ క్రియను రెండుసార్లు ఉచ్చరించినచో తెలుగులో క్రియకు
చివర 'చూ' కార శబ్దము వచ్చును.

ఉదా :-

1) आते आते	-	వచ్చుచూ వచ్చుచూ
2) जाते जाते	-	వెళ్ళుచూ వెళ్ళుచూ
3) पढते पढते	-	చదువుచూ చదువుచూ
4) लिखते लिखते	-	వ్రాయుచూ వ్రాయుచూ
5) करते करते	-	చేయుచూ చేయుచూ
6) खाते खाते	-	తినుచూ తినుచూ
7) पीते पीते	-	త్రాగుచూ త్రాగుచూ
8) गाते गाते	-	పాడుచూ పాడుచూ
9) खेलते खेलते	-	ఆడుచూ ఆడుచూ
10) कहते कहते	-	చెప్పుచూ చెప్పుచూ

హిందీ భాషలో 'వాలా' ప్రత్యయము అనేక విధములుగా ఉపయోగింతురు.

1) दूध वाला - పాలు అమ్మువాడు	2) रोटी वाला - రొట్టెలు అమ్మువాడు
3) कपड़े वाला - బట్టలు అమ్మువాడు	4) गाड़ी वाला - బండివాడు
5) पैसे वाला - డబ్బు గలవాడు	6) घर वाला - ఇంటివాడు
7) दुकान वाला - షాపు వాడు	8) गाँव वाला - ఊరు వాడు
9) पढ़ने वाला - చదువువాడు	10) करने वाला - చేయువాడు.

విశేషణములు (Adjectives)

Noun యొక్క గాని Pronoun యొక్క గాని గుణమును తెలుపు
మాటలను విశేషణములందురు.

- 1) బడా - పెద్ద 2) తొటా - చిన్న 3) మోటా - లావు 4) పతలా - సన్నని
- 5) మీఠా - తియ్యని 6) కడ్డువా - చేదు 7) అఱ్ఱా - మంచి 8) బురా - చెడ్డ
- 9) లంబా-పొడవు 10) చౌడా-వెడల్పైన 11) అఱ్ఱా-అత్తైన 12) తొటా-చిన్నదైన
- 13) ఠండా - చల్లని 14) గరమ - వేడి 15) బురా - చెడ్డ 16) సఫేద - తెల్లని
- 17) కాలా-నల్లని 18) లాల-ఎర్రని 19) పీలా - పచ్చని 20) నయా - కొత్త
- 21) పురానా-పాత 22) కమ్-తక్కువ 23) జ్యాదా-ఎక్కువ 24) థొడా-కొంచెము
- 25) బహుత - చాలా 26) ఖడ్గా - పుల్లని

కాల - కాలము

- 1) ఆజ - నేడు 2) కల - రేపు, నిన్న 3) రాత - రాత్రి 4) దిన - పగలు
- 5) సుబహ - ఉదయము 6) శామ - సాయంత్రము 7) సబేరే - తెల్లవారు
- రుఘామున 8) దొపహర - మధ్యాహ్నము 9) పరసో-మొన్న, ఎల్లుండి
- 10) రొజ-దినము 11) ఆజకల-ఈ రోజులలో 12) మహీనా-నెల
- 13) వర్ష/సాల - సంవత్సరము 14) హమేశా - ఎల్లప్పుడు 15) సప్తాహ -
- వారము 16) హర - ప్రతియొక్క

రంగ - రంగులు

- 1) లాల - ఎరుపు 2) కాలా - నలుపు 3) సఫేద - తెలుపు
- 4) నీలా - నీలము 5) పీలా - పసుపురంగు 6) భూరా - బూడిదరంగు
- 7) హరా - ఆకుపచ్చ 8) నారంగీ - నారింజ రంగు

అపనా అనే సర్వనామమును ఉపయోగించు విధానము

అపనా అనగా 1) నా, నాయొక్క 2) అతడు, అతని యొక్క 3) ఆమె, ఆమె యొక్క 4) నీవు, నీ యొక్క 5) మీరు, మీ యొక్క 6) ఈమె, ఈమె యొక్క 7) ఇతడు, ఇతని యొక్క 8) తమరు, తమరి యొక్క 9) మనము, మన యొక్క 10) వారు, వారి యొక్క 11) వీరు, వీరి యొక్క అని అర్థము వచ్చును. ఉదా:

- 1) मैं अपना काम करता हूँ - నేను నా పనిని చేయుచున్నాను. (పు.లిం.)
- 2) मैं अपना काम करती हूँ - నేను నా పనిని చేయుచున్నాను. (స్త్రీ.లిం.)
- 3) वह अपना काम करता है - అతడు అతనియొక్క పనిని చేయుచున్నాడు. (పు.లిం.)
- 4) वह अपना काम करती है - ఆమె ఆమె యొక్క పనిని చేయుచున్నది. (స్త్రీ.లిం.)
- 5) तू अपना काम करता है - నీవు నీ పనిని చేయుచున్నావు. (పు.లిం.)
- 6) तू अपना काम करती है - నీవు నీ పనిని చేయుచున్నావు. (స్త్రీ.లిం.)
- 7) यह अपना काम करता है - ఇతడు ఇతని యొక్క పనిని చేయుచున్నాడు. (పు.లిం.)
- 8) यह अपना काम करती है - ఈమె ఈమె యొక్క పనిని చేయుచున్నది. (స్త్రీ.లిం.)
- 9) तुम अपने काम करते हो - మీరు మీ పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
- 10) तुम अपने काम करती हो - మీరు మీ పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
- 11) आप अपने काम करते हैं - తమరు తమ పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
- 12) आप अपने काम करती हैं - తమరు తమ పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
- 13) हम अपने काम करते हैं - మేము మా యొక్క పనులు చేయుచున్నాము. (పు.లిం.)
- 14) हम अपने काम करती हैं - మేము మా యొక్క పనులు చేయుచున్నాము. (స్త్రీ.లిం.)
- 15) वे अपने काम करते हैं - వారు వారి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
- 16) वे अपने काम करती हैं - వారు వారి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)
- 17) ये अपने काम करते हैं - వీరు వీరి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (పు.లిం.)
- 18) ये अपने काम करती हैं - వీరు వీరి యొక్క పనులు చేయుచున్నారు. (స్త్రీ.లిం.)

క్రియలను రెండు రకములుగా విభజించిరి. 1) సామాన్య క్రియలు
2) సహాయ క్రియలు. మరల సామాన్య క్రియలను రెండు రకములుగా
విభజించిరి. 1) సకర్మక క్రియలు 2) అకర్మక క్రియలు. సకర్మకమనగా
క్రియను దేనిని, వేనిని, ఎవరిని, ఏమి అని ప్రశ్నించినచో జవాబు
వచ్చినచో ఆ క్రియను సకర్మక క్రియ అగును. సమాధానము రానిచో ఆ
క్రియ అకర్మక క్రియ అగును.

1) సకర్మక క్రియలు : ఉదా : 1) ఖానా - తినుట 2) పీనా - త్రాగుట
3) లిఖనా - వ్రాయుట 4) పఠనా - చదువుట 5) కరనా - చేయుట
6) గానా - పాడుట 7) దేనా - ఇచ్చుట 8) లానా - తెచ్చుట
9) దేఖనా - చూచుట 10) స్తునా - వినుట 11) ఖేలనా- ఆడుట
12) సోచనా- ఆలోచించుట. ఈ క్రియలను ప్రశ్నించినచో
సమాధానము వచ్చును. కావున ఈ క్రియలను సకర్మక క్రియలు అందురు.

2) అకర్మక క్రియలు : ఉదా : 1) జానా - వెళ్ళుట 2) ఆనా - వచ్చుట
3) उठना - లేచుట 4) बैठना - కూర్చునుట 5) सोना - నిద్రించుట
6) रोना - ఏడ్చుట 7) हँसना - నవ్వుట 8) चलना - నడచుట
9) रुकना - ఆగుట 10) भागना - పారిపోవుట. ఈ క్రియలను
ప్రశ్నించినచో సమాధానము రాదు. కావున ఈ క్రియలను అకర్మక
క్రియలు అందురు.

సామాన్య భూత కాలమందు సకర్మక క్రియతో వచ్చు వాక్యములకు కర్మకు నే
ప్రత్యయము చేర్చవలయును. ఉదా :-

1) मैं ने खाया - నేను తింటిని.	6) मैं ने सोचा - నేను ఆలోచించితిని.
2) मैं ने देखा - నేను చూచితిని.	7) मैं ने गाया - నేను పాడితిని.
3) मैं ने पिया - నేను త్రాగితిని.	8) मैं ने खेला - నేను ఆడితిని.
4) मैं ने पढा - నేను చదివితిని.	9) मैं ने लिखा - నేను వ్రాసితిని.
5) मैं ने सुना - నేను వింటిని.	10) मैं ने दिया - నేను ఇచ్చితిని.

కొన్ని ముఖ్యమైన క్రియలు

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర నా చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ట' గాని 'లి' గాని చేర్చినట్లు అర్థము వచ్చును. ఉదా: खा + ना = खानా తినుట, తినాలి. कर + ना = करना చేయుట, చేయాలి. दूध पीना = పాలు త్రాగాలి. चाय पीना अच्छा नहीं - టీ త్రాగుట మంచిది కాదు. పై ఉదాహరణ ప్రకారము సందర్భమును బట్టి ఈ క్రింది ఇచ్చిన అన్ని క్రియలకు అర్థము వచ్చును.

आना - To Come - వచ్చుట	चाटना - To Lick - నాకుట
उटना - To Stand - లేచుట	चाहना - To Like - కోరుట
करना - To Do - చేయుట	जाना - To Go - వెళ్ళుట
कहना - To Say - చెప్పుట	झुलाना - To Rock - వూపుట
खाना - To Eat - తినుట	ठहरना - To Stay - ఉండుట
खेलना - To Play - ఆడుట	डालना - To Put - వేయుట
खरीदना - To Buy - కొనుట	तैरना - To Swim - ఈడుట
खोदना - To Dig - త్రవ్వుట	तोलना - To Weight - తూచుట
गाना - To Sing - పాడుట	देना - To Give - ఇచ్చుట
गिरना - To Fall - పడుట	देखना - To See - చూచుట
चढना - To Climb - ఎక్కుట	दहना - To Burn - మండుట
चरना - To Graze - మేయుట	पहुँचना - To Reach - చేరుట
चुनना - To Pick - ఏరుట	पाना - To Get - పొందుట
चूना - To Drip - కారుట	पीना - To Drink - త్రాగుట

బతానా - To Tell - చెప్పట
 బదలనా - To Change - మార్చట
 బాँధనా - To Tie - కట్టుట
 బేచనా - To Sell - అమ్ముట
 భరనా - To Fill - నింపుట
 భేజనా - To Send - పంపుట
 మారనా - To Beat - కొట్టుట
 మరనా - To Die - మరణించుట
 రఖనా - To Keep - ఉంచుట
 రుకనా - To Stop - ఆగుట
 రోనా - To Weep - ఏడ్చుట
 లానా - To Bring - తెచ్చుట
 లిఖనా - To Write - వ్రాయుట
 సీనా - To Stitch - కుట్టుట
 సుననా - To Hear - వినుట
 హ్సనా - To Laugh - నవ్వుట
 కసనా - To Tighten - బిగించుట
 ఖిలనా - To Play - ఆడించుట
 గిననా - To Count - లెక్కించుట
 ఘూమనా - To Roam - తిరుగుట
 చలనా - To Walk - నడచుట
 ఊడనా - To Leave - వదలుట

జలనా - To Burn - మండించుట
 జీనా - To Live - జీవించుట
 టూటనా - To Break - విరుగుట
 డరనా - To Fear - భయపడుట
 తొడనా - To Break - విరచుట
 దిఖనా - To Show - చూపించుట
 హటనా - To Remove - తొలగించుట
 ధోనా - To Wash - ఉతుకుట
 పఠనా - To Read - చదువుట
 పుకారనా - To Call - పిలుచుట
 పూఠనా - To Ask - అడుగుట
 పహననా - To Wear - ధరించుట
 పొঁఠనా - To Wipe - తుడుచుట
 పహచాననా - To Identity - గుర్తించుట
 బచానా - To Save - రక్షించుట
 బజానా - To Ring - మ్రోగించుట
 బనానా - To Prepare - తయారుచేయుట
 బరసనా - To Rain - వర్షించుట
 బితానా - To Spend - గడుపుట
 బులానా - To Call - పిలుచుట
 బేఠనా - To Sit - కూర్చొనుట
 బొలనా - To Speak - మాట్లాడుట

भूलना - To Forget - మరచుట
 माँगना - To Ask - అడుగుట
 मिलना - To Gather - కలియుట
 रुलाना - To Cause - ఏడ్పించుట
 लगाना - To Stick - కలుపుట
 सोना - To Sleep - నిద్రించుట
 उठना - To Lift - పైకి ఎత్తుట
 कमाना - To Earn - సంపాదించుట
 खिलाना - To Feed - తినిపించుట
 चुराना - To Steal - దొంగిలించుట
 छलाना - To Deceive - మోసంచేయుట
 छुड़ाना - To Get Released - విడిపించుట
 जागना - To Awake - మేల్కొనుట
 जानना - To Know - తెలుసుకొనుట
 टीसना - To Throb - నొప్పికలుగుట
 डराना - To Frighten - భయపెట్టుట
 डांकना - To Vomit - కక్కివేయుట
 दबाना - To Press - నొక్కిపెట్టుట

धमकाना - To Threaten - భయపెట్టుట
 पकड़ना - To Catch - పట్టుకొనుట
 पड़ना - To Fall Down - క్రిందపడుట
 फिरना - To Come Back - తిరిగివచ్చుట
 फरमाना - To Order - ఆజ్ఞాపించుట
 बचना - To Escape - తప్పించుకొనుట
 बनाना - To Prepare - తయారుచేయుట
 भागना - To Runaway - పారిపోవుట
 भजना - To Worship - ఆరాధించుట
 रहना - To Live - నివసించుట
 लूटना - To Rob - దోపిడిచేయుట
 लेना - To Take - తీసుకొనుట
 समझना - To Understand - అర్థంచేసుకొనుట
 सीखना - To Learn - నేర్చుకొనుట
 सोचना - To Think - ఆలోచించుట
 हटाना - To Remove - తొలగించుట
 खोलना - To Open - తెరచుట
 नहाना - To Bath - స్నానంచేయుట

కొన్ని ముఖ్యమైన పదములు

అబ - ఇప్పుడు	క్రుజీ - తాళము చెవి	ఘడి - గడియారం
అఘీ - ఇప్పుడే	ఖుద - స్వయముగా	ఘఠ - నీటి కుండ
అజ - నేడు	ఖేత - పొలము	ఛాహ - కోరిక
అయ్యు - వయస్సు	ఖన - హత్య	ఛాయ - టీ
అంధా - గ్రుడ్డి	ఖాకా - పటము	ఛీనీ - పంచదార
అండా - గ్రుడ్డు	ఖనీ - హంతకుడు	ఛటా - శోభ
అఛ్ఠా - మంచిది	ఖానా - అన్నము	ఛల - మోసము
ఈఖ - చెఱకు	ఖుదా - భగవంతుడు	ఝఠ - అబద్ధము
కబ - ఎప్పుడు	గాయ - ఆవు	ఛాఠ - మజ్జిగ
కల - నిన్న రేపు	గావ్ - గ్రామము	ఛాజ - చాట
కృఠ - కొంచెము	గాడి - బండి	ఛోటా - చిన్న
కఘీ - ఎప్పుడైన	గలీ - సందు	ఛీనా - లేగదూడ
కమ - తక్కువ	గలా - మెడ	జగ - ప్రపంచము
కామ - పని	గాలీ - తిట్టు	జంగ - తుప్పు
కిలా - కోట	గిరి - పర్వతము	జాన - ప్రాణము
కోఝ్ - ఎవరైన	గీత - పాట	జీత - విజయము
కేతు - జండా	గృణీ - ప్రవీణుడు	జీనా - బ్రతుకుట
కోఝ్ - ఏదైన	గేద - బంతి	జిందా - జీవించు
కుఝీ - కుర్చీ	గోలీ - తుపాకి గుండు	జల్దీ - తొందరగా
కీఠ - పురుగు	ఘ - ఇల్లు	జహ్ - ఎక్కడైతే

జానీ - ప్రియమైన
 జాడ్ - గారడీ
 జూతా - చెప్పు
 జ్ఞాఠ - అబద్ధము
 జాలా - సాలెపురుగు
 జుండ - గుంపు
 ఠండా - చల్లని
 ఠగ - మోసము
 ఠీక - సరియైన
 తీర - బాణము
 తాజ - కిరీటము
 తో - అయితే
 తేల - నూనె
 తబ - అప్పుడు
 తక - వరకు
 దర్ద - తామర
 దిన - పగలు
 దల - ఆకు
 ద్దూ - దూరము
 దిల - మనసు
 దోష - లోపము

ధన - బాణము
 ధృఙ్ - పొగ
 ధీరి - మెల్లగా
 నాలా - కాలువ
 నీర - రసము
 నఖ - గోరు
 నీమ - వేపచెట్టు
 పల - క్షణము
 పెడ - చెట్టు
 పేట - పొట్ట
 రాజా - రాజు
 ప్యార - ప్రేమ
 పతా - చిరునామా
 ఫ్ల - పుష్పము
 పూరా - అంతయు
 పార - అవతలిగట్టు
 పుల - వంతెన
 ఫిర - మరల
 ఫల - పండు
 పాస - దగ్గర
 పానీ - నీరు

బురా - చెడ్డ
 బాత - మాట
 బజె - గంట
 బేల - ఎడ్డు
 బీచ - మధ్య
 బంద - మూసివేయు
 బడా - పెద్ద
 బస - చాలు
 బాద - తరువాత
 బాల - వెంట్రుక
 బాల్ - ఇసుక
 బిక్రీ - అమ్మకము
 బేరీ - శత్రువు
 భూఖ - ఆకలి
 భీ - కూడా
 భారీ - బరువైన
 భావ - ధర
 భేద - తేడా
 మన - మనస్సు
 మాన - ప్రతిష్ఠ
 మల - పెంట

माय - రాక్షసుడు
 माल - సరకు
 मिल - పిండిమర
 माफ - క్షమించు
 मौका - అవకాశము
 मौज - ఆనందము
 मेज - మేజాబల్ల
 मट्टा - మజ్జిగ
 मत - వద్దు
 मजा - ఆనందము
 याद - గుర్తుపెట్టుకొను
 यार - స్నేహితుడు
 यहाँ - ఇక్కడ
 रात - రాత్రి
 रोज - ప్రతిరోజు
 राह - మార్గము
 शोर - శబ్దము
 लंबा - పొడవైన
 लत - చెడు అలవాటు
 लहू - రక్తము
 लाज - సిగ్గు

लाल - ఎరుపు
 लोटा - చెంబు
 लोग - మనుష్యులు
 वहाँ - అక్కడ
 वार - వారము
 वाह - భలే, భలే
 वक्त - సమయము
 वादा - ప్రతిజ్ఞ
 शुरु - ప్రారంభము
 सब - అందరూ
 सञ्जी - కూర
 सारा - అంతయు
 हर - ప్రతీ
 हिमा - మంచు
 हीरा - వజ్రము
 स्याही - సిరా
 सच - నిజము
 अंदेरे - చీకటి
 अंतिम - చిట్టచివర
 अगर - ఒకవేళ
 अदालत - కోర్టు

अकेले - ఒంటరిగా
 अबतक - ఇప్పటివరకు
 अधिक - ఎక్కువ
 आदर - గౌరవము
 आसमान - ఆకాశము
 आदमी - మనిషి
 इनाम - బహుమతి
 इबालिस - దేవదూత
 इतना - ఇంత
 इमामा - తలపాగ
 इंतजार - ఎదురుచూచు
 इंतजाम - ఏర్పాటు
 उतना - అంత
 उधार - అప్పు
 ऐसा - ఇటువంటి
 ऐनक - అద్దము
 और - మరియు
 औरत - స్త్రీ
 अंदर - లోపల
 कहानी - కథ
 कुशल - క్షేమము
 कलम - కలము

కుర్సీ - కుర్చీ
 కभी-కभी- అప్పుడప్పుడు
 కిధర - ఎటువైపు
 కాగజ - కాగితము
 కమరా - గది
 కితాబ - పుస్తకము
 కపడా - గుడ్డ
 కిసిసే - ఎవరితో
 కానూన - చట్టము
 ఖబర - సమాచారము
 ఖతమ - ముగింపు
 ఖరీబసూరత-అందమైన
 ఖిలాదీ - ఆటగాడు
 గగన - ఆకాశము
 గరమ - వేడి
 గుస్సా - కోపము
 గమలా - పూలకుండీ
 గరజనా- గర్జించుట
 గరబ - గర్వము
 గరీబ - బీదవాడు

గుణనా - గుణించుట
 ఘబరానా- గాభరాపడుట
 ఘాతక - హంతకుడు
 చశమా - కళ్ళజోడు
 చిఱ్ఱియా- పక్షి
 చంద్రమా - చంద్రుడు
 చటాఱ్ఱ - చాప
 చమచా - చెంచా
 చిఱ్ఱి - ఉత్తరము
 చుమ్మా - ముద్దు
 డకడా - బండి
 డుఱ్ఱి - సెలవు
 డతరీ - గొడుగు
 డపరీ - గుడిసె
 డురికా- చాకు
 డొకరా- బాలుడు
 డొకరీ- బాలిక
 జగహ - స్థానం
 జానవర- జంతువు
 జమీన - భూమి

జరూర - తప్పక
 జిందగి- జీవితము
 జొహర - రత్నము
 జబతక- ఎప్పటివరకు
 జితనా- ఎంతైతే
 జహాజ - ఓడ
 జిర్మా- శరీరం
 జవాన - యువకుడు
 జ్ఱరనక- ప్రవహించుట
 జ్ఱగడా - దెబ్బలాట
 డాపనా - దుముకుట
 డీసనా- నొప్పిపెట్టుట
 డుకడా - ముక్క
 డొకనా- అడ్డగించు
 డొకరీ - చిన్నబుట్ట
 డాకఱర- పోస్టాఫీసు
 డాపమాన - ఉష్ణోగ్రత
 డందురూస్తీ-ఆరోగ్యము
 డబీయత- ఆరోగ్యము
 డబతక- అప్పటివరకు

దవాई - మండు
 దోస్త - స్నేహితుడు
 దోస్తీ - స్నేహం
 దుశ్మన - శత్రువు
 దోపహర - మధ్యాహ్నం
 దఫతర - ఆఫీసు
 దివానా- పిచ్చివాడు
 దరవాజా- గుమ్మము
 దుకాన - షాపు
 నమక - ఉప్పు
 పహలే - మొట్టమొదట
 పసీనా- చెమట
 పరివార-కుటుంబము
 పరंतु - కానీ
 పరిషత- సమాహము
 పాలనా- రక్షణ
 పవిత్ర - పవిత్రమైన
 పాగల - పిచ్చివాడు
 పుకార - కేకవేయుట
 పగడి - తలపాగా

పతాక - జెండా
 పరశు - గొడ్డలి
 పానీ - నీరు
 పతھر - రాయి
 బھుత - చాలా
 బారేమే - గురించి
 బిలకూల - పూర్తిగా
 బాھر - బయట
 బేవకూఫ- మూర్ఖుడు
 బھరా - చెవిటివాడు
 బాదల - మేఘము
 బారिश - వర్షము
 బిక్రీ - అమ్మకము
 బేశరమ- సిగ్గులేని
 బోతల - సీసా
 మౌసమ- ఋతువు
 ముశికల - కఠినముగా
 మగర - గోపురము
 మాలిక- యజమాని
 మజబూర్- విధిలేని

మंडप - మండపము
 ముకాబులా - పోటీ
 మరజీ - ఇష్టం
 ముబారక- అభినందనములు
 బిఖరీ- బచ్చగాడు
 మకాన - ఇల్లు
 మజాక - హాస్యము
 మతలబ- ఉద్దేశ్యము
 మకరీ - ఈగ
 మజదూర్- కూలివాడు
 మజలీస - సమావేశం
 మజహబ - మతము
 మహీనా- నెల
 మాజరా- సంగతి
 మహబూబ- ప్రియుడు
 మహబూబా - ప్రియురాలు
 లడకా - బాలుడు
 లడకీ - బాలిక
 లకడీ - కర్ర
 లడార్ - పోట్లాట

పూత - తోక

లగ్న - తోక

లేకిన - కాని

వాపస - తిరిగి

వధక - హంతకుడు

విగత - చనిపోయిన

విపత - ఆపద

శహర - పట్టణము

శరమ - సిగ్గు

శరాఫ - కంసాలి

శరాబ - సారా

సాగర - సముద్రము

సరకార - ప్రభుత్వం

సబసే - అందరికన్నా

సబేరే - తెల్లవారుజామున

సూరజ - సూర్యుడు

సుబహ - ఉదయము

సపనా - కల

సंसद - పార్లమెంటు

సवाल - ప్రశ్న

समय - సమయము

सब्जी - కూర

स्वागत - స్వాగతము

समाज - సభ

समाचार - వార్త

समस्या - చిక్కుప్రశ్న

हमेशा - ఎల్లప్పుడు

हुकूम - అనుమతి

आराम - విశ్రాంతి

कहानी - కథ

कमल - తామరపువ్వు

किताब - పుస్తకము

केला - అరటిపండు

अमरुद - జామపండు

अंगूर - ద్రాక్ష

तालाब - చెరువు

धोबी - చాకలివాడు

मछली - చేప

ईख - చెరకు

चावल - బియ్యము

दवा - మందు

दूध - పాలు

दाल - పప్పు

नारियल - కొబ్బరికాయ

फरक - తేడా

दर्शन - దర్శనము

वापस - తిరిగివచ్చు

वरना - లేనిచో

सफेद - తెలుపు

काला - నల్లని

साफ - శుభ్రము

देर - ఆలస్యము

जल्दी - తొందరగా

जरा - కొంచెము

रोटी - రొట్టె

रिश्ता - సంబంధము

शाम - సాయంత్రము

स्वाद - రుచి

तोफा - బహుమతి

मालूम - తెలిసిన

रास्ता - దారి

బంధుత్వ పదములు (Relationship)

మాँ, మాతా - అమ్మ
 పితా, బాప- నాన్న
 బేటా - కుమారుడు
 బేటి - కుమార్తె
 పతి - భర్త
 పత్నీ, వీవీ - భార్య
 భాई - సోదరుడు
 బహన - సోదరి
 దాదా - తండ్రి తండ్రి
 దాదీ - తండ్రి తల్లి
 నానా - తల్లి తండ్రి
 నానీ - తల్లి తల్లి
 దమాద - అల్లుడు
 జమాई - అల్లుడు
 బహ్ - కోడలు
 లడకా - బాలుడు
 లడకీ - బాలిక
 దులహా - పెండ్లికొడుకు
 దులహన- పెండ్లికుమార్తె
 పుత్ర - పుత్రుడు
 పుత్రీ - పుత్రిక
 ఫూఫీ - మేనత్త
 (తండ్రి సోదరి)
 సస్యర - మామ
 (భార్య తండ్రి)
 సాస - అత్త
 (భార్య తల్లి)

సాలా - బావమరిది
 (భార్య సోదరుడు)
 సాలీ - మరదలు
 (భార్య చెల్లెలు)
 పోతా - మనుమడు
 (కొడుకు కుమారుడు)
 పోతీ - మనుమరాలు
 (కొడుకు కుమార్తె)
 మామా - మేనమామ
 (తండ్రి సోదరి భర్త)
 మామీ - మేనత్త
 (తండ్రి సోదరి)
 చాచా - పినతండ్రి
 (తండ్రి తమ్ముడు)
 చాచీ - పిన్ని
 (పిన తండ్రి భార్య)
 భామీ - వదిన
 (అన్న భార్య)
 జీజా - బావ
 (అక్క భర్త)
 జీజీ - అక్క
 నాతీ - మనుమడు
 (కూతురు కొడుకు)
 నాతిన- మనుమరాలు
 (కూతురు కుమార్తె)
 దేవర - మరిది
 (భర్త తమ్ముడు)

దేవరానీ - మరదలు
 (భర్త తమ్ముని భార్య)
 భానజా - మేనల్లుడు
 (సోదరి కుమారుడు)
 భానజీ - మేనకోడలు
 (సోదరి కుమార్తె)
 మౌస - పెదనాన్న
 చిన్నాన్న (తండ్రి సోదరులు)
 మౌసీ - పెద్దమ్మ,
 చిన్నమ్మ (తల్లి సోదరి)
 సాద్ - తోడల్లుడు
 కాకా - పినతండ్రి
 కాకీ - పినతల్లి
 ననద - ఆడపడుచు
 ననదోई - ఆడపడుచుభర్త
 బహనోई - బావ
 (సోదరి భర్త)
 బ్రూ - మేనత్త
 (తండ్రి సోదరి)
 ఖాల్ - చిన్నాన్న,
 పెదనాన్న (తల్లి సోదరి భర్త)
 ఖాలా - పిన్ని పెద్దమ్మ
 (తల్లి సోదరి)
 జేఠ - బావగారు
 (భర్త అన్నగారు)
 జేఠానీ - భర్త అన్న
 గారి భార్య

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ' ఆ ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు గౌరవము లేకుండా 'అజ్ఞాపించు' నట్లు అర్థము వచ్చును.

1. ఆ + ఆ = ఆఆ - రా	11. कर + ओ = करो - చేయి
2. ఖా + ఆ = ఖాఆ - తిను	12. कह + ओ = कहो - చెప్పు
3. లా + ఆ = లాఆ - పట్టుకురా	13. पढ + ओ = पढो - చదువు
4. గా + ఆ = గాఆ - పాడు	14. पूछ + ओ = पूछो - అడుగు
5. జా + ఆ = జాఆ - వెళ్ళు	15. उठ + ओ = उठो - లేగు
6. పీ + ఆ = పీఆ - త్రాగు	16. देख + ओ = देखो - చూడు
7. లే + ఆ = లో - తీసుకో	17. रख + ओ = रखो - ఉంచు
8. దే + ఆ = దో - ఇయ్య	18. सुन + ओ = सुनो - విను
9. సో + ఆ = సోఆ - నిద్రపో	19. मार + ओ = मारो - కొట్టు
10. రో + ఆ = రోఆ - ఏడు	20. रुक + ओ = रुको - ఆగు

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర ' ఇए ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు గౌరవముతో 'అహ్వానించు' నట్లు అర్థము వచ్చును.

1. ఆ + ఇए = ఆఇए - రండి	11. कर+इए = कीजिए-చేయండి
2. ఖా + ఇए = ఖాఇए - తినండి	12. कह+इए = कहिए-చెప్పండి
3. లా+ఇए = లాఇए - పట్టుకురండి	13. पढ + इए = पढिए - చదవండి
4. గా + ఇए = గాఇए - పాడండి	14. पूछ + इए = पूछिए - అడగండి
5. జా + ఇए = జాఇए - వెళ్ళండి	15. उठ + इए = उठिए - ఎత్తండి
6. పీ + ఇए = పీజిఎ - త్రాగండి	16. देख + इए = देखिए - చూడండి
7. లే + ఇए = లీజిఎ - తీసుకోండి	17. रख + इए = रखिए - ఉంచండి
8. దే + ఇए = దీజిఎ - ఇవ్వండి	18. सुन + इए = सुनिए - వినండి
9. సో + ఇए = సోఇए - నిద్రించండి	19. मार + इए = मारिए - కొట్టండి
10. రో + ఇए = రోఇए - ఏడవండి	20. रुक + इए = रुकिए - ఆగండి

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ऊँ' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు 'అనుమతి' కోరినట్లు అర్థము వచ్చును.

1. आ + ऊँ = आऊँ - రానా
2. खा + ऊँ = खाऊँ - తిననా
3. ला + ऊँ = लाऊँ - పట్టుకురానా
4. गा + ऊँ = गाऊँ - పాడనా
5. जा + ऊँ = जाऊँ - వెళ్ళనా
6. पी + ऊँ = पीऊँ - త్రాగనా
7. ले + ऊँ = लेऊँ - తీసుకోనా
8. दे + ऊँ = देऊँ - ఇవ్వనా
9. सो + ऊँ = सोऊँ - నిద్రపోనా
10. रो + ऊँ = रोऊँ - ఏడవనా

11. कर + ऊँ = करूँ - చేయనా
12. कह + ऊँ = कहूँ - చెప్పనా
13. पढ + ऊँ = पढ़ूँ - చదవనా
14. पूछ + ऊँ = पूछूँ - అడగనా
15. उठ + ऊँ = उठूँ - ఎత్తనా
16. देख + ऊँ = देखूँ - చూడనా
17. रख + ऊँ = रखूँ - ఉంచనా
18. सुन + ऊँ = सुनूँ - విననా
19. मार + ऊँ = मारूँ - కొట్టనా
20. रुक + ऊँ = रुकूँ - ఆగనా

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'कर' చేర్చినచో తెలుగు భాషలో ప్రధాన క్రియకు చివర 'ఇ' కార శబ్దము వచ్చినట్లు అర్థము వచ్చును. ఈ క్రియలను అసమాపక క్రియలు అందురు.

1. आ + कर = आकर - వచ్చి
2. खा + कर = खाकर - తిని
3. ला + कर = लाकर - తెచ్చి
4. गा + कर = गाकर - పాడి
5. जा + कर = जाकर - వెళ్ళి
6. पी + कर = पीकर - త్రాగి
7. ले + कर = लेकर - తీసుకొని
8. दे + कर = देकर - ఇచ్చి
9. सो + कर = सोकर - నిద్రించి
10. रो + कर = रोकर - ఏడ్చి

11. कर + कर = करके-చేసి
12. कह + कर = कहकर-చెప్పి
13. पढ + कर = पढकर- చదివి
14. पूछ + कर = पूछकर- అడిగి
15. उठ + कर = उठकर- లేచి
16. देख + कर = देखकर- చూచి
17. रख + कर = रखकर-ఉంచి
18. सुन + कर = सुनकर- విన
19. मार + कर = मारकर - కొట్టి
20. रुक + कर = रुककर- ఆగి

హిందీ భాషలో సామాన్య వర్తకాల మందు ప్రధాన క్రియకు చివర కర్త పుంలింగ ఏకవచనములో ఉన్నప్పుడు 'ता' ను, కర్త పుంలింగ బహువచనములో ఉన్నప్పుడు 'ते' ను, కర్త స్త్రీ లింగ ఏకవచనము, బహువచనములలో ఉన్నప్పుడు 'ती' ను చేర్చి అవసరమగు సహాయ క్రియ చేర్చినచో సామాన్య వర్తమాన కాలమగును. దీనినే తా, ते, ती నియమములందురు.

పులింగ	స్త్రీలింగ
मैं जाता हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను	मैं जाती हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను
तू जाता है - నీవు వెళ్ళుచున్నావు	तू जाती है - నీవు వెళ్ళుచున్నావు
तुम जाते हो - మీరు వెళ్ళుచున్నారు	तुम जाती हो - మీరు వెళ్ళుచున్నారు
आप जाते हैं - తమరు వెళ్ళుచున్నారు	आप जाती हैं - తమరు వెళ్ళుచున్నారు
वह जाता है - అతడు వెళ్ళుచున్నాడు	वह जाती है - ఆమె వెళ్ళుచున్నది
यह जाता है - ఇతడు వెళ్ళుచున్నాడు	यह जाती है - ఈమె వెళ్ళుచున్నది
वे जाते हैं - వారు వెళ్ళుచున్నారు	वे जाती हैं - వారు వెళ్ళుచున్నారు
ये जाते हैं - వీరు వెళ్ళుచున్నారు	ये जाती हैं - వీరు వెళ్ళుచున్నారు
कौन जाता है - ఎవడు వెళ్ళుచున్నాడు	कौन जाती है - ఎవతె వెళ్ళుచున్నది
कौन जाते हैं - ఎవరు వెళ్ళుచున్నారు	कौन जाती हैं - ఎవరు వెళ్ళుచున్నారు
मैं आता हूँ - నేను వచ్చుచున్నాను	मैं लिखता हूँ - నేను వ్రాయుచున్నాను
मैं जाता हूँ - నేను వెళ్ళుచున్నాను	मैं करता हूँ - నేను చేయుచున్నాను
मैं खाता हूँ - నేను తినుచున్నాను	मैं गाता हूँ - నేను పాడుచున్నాను
मैं पीता हूँ - నేను త్రాగుచున్నాను	मैं देता हूँ - నేను ఇచ్చుచున్నాను
मैं पढ़ता हूँ - నేను చదువుచున్నాను	मैं लाता हूँ - నేను తెచ్చుచున్నాను

హిందీ భాషలో తాత్కాలిక వర్తమాన కాలమందు ప్రధాన క్రియకు చివర కర్త పుంలింగ ఏకవచనములో ఉన్నప్పుడు 'రहा' ను, కర్త పుంలింగ బహు వచనములో ఉన్నప్పుడు 'रहे' ను, కర్త స్త్రీ లింగ ఏకవచనము, బహు వచనములలో ఉన్నప్పుడు 'रही'ను చేర్చి అవసరమగు సహాయ క్రియ చేర్చినచో తాత్కాలిక వర్తమాన కాలమగును.

पुंलिंग	स्त्रीलिंग
<p>मैं आ रहा हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను तू आ रहा है - నీవు వచ్చుచూ ఉన్నావు तुम आ रहे हो - మీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు आप आ रहे हैं - తమరు వచ్చుచూ ఉన్నారు वह आ रहा है - అతడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు यह आ रहा है - ఇతడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు वे आ रहे हैं - వారు వచ్చుచూ ఉన్నారు ये आ रहे हैं - వీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు कैन आ रहा है - ఎవడు వచ్చుచూ ఉన్నాడు कैन आ रहे हैं - ఎవరు వచ్చుచూ ఉన్నారు</p>	<p>मैं आ रही हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను तू आ रही है - నీవు వచ్చుచూ ఉన్నావు तुम आ रही हो - మీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు आप आ रही हैं - తమరు వచ్చుచూ ఉన్నారు वह आ रही है - ఆమె వచ్చుచూ ఉన్నాడు यह आ रही है - ఈమె వచ్చుచూ ఉన్నాడు वे आ रही हैं - వారు వచ్చుచూ ఉన్నారు ये आ रही हैं - వీరు వచ్చుచూ ఉన్నారు कैन आ रही है - ఎవతె వచ్చుచూ ఉన్నది कैन आ रही हैं - ఎవరు వచ్చుచూ ఉన్నారు</p>
<p>मैं आ रहा हूँ - నేను వచ్చుచూ ఉన్నాను मैं खा रहा हूँ - నేను తినుచూ ఉన్నాను मैं ला रहा हूँ - నేను తెచ్చుచూ ఉన్నాను मैं गा रहा हूँ - నేను పాడుచూ ఉన్నాను मैं जा रहा हूँ - నేను వెళ్ళుచూ ఉన్నాను मैं सो रहा हूँ - నేను నిద్రించుచూ ఉన్నాను</p>	<p>मैं रो रहा हूँ - నేను ఏడ్చుచూ ఉన్నాను मैं धो रहा हूँ - నేను ఉతుకుచూ ఉన్నాను मैं ले रहा हूँ - నేను తీసుకొనుచూ ఉన్నాను मैं दे रहा हूँ - నేను ఇచ్చుచూ ఉన్నాను मैं पी रहा हूँ - నేను త్రాగుచూ ఉన్నాను मैं सी रहा हूँ - నేను కుట్టుచూ ఉన్నాను</p>

హిందీ భాషలో సామాన్య భూతకాల మందు ప్రధాన క్రియకు చివర 'హల్లు' శబ్దము వచ్చినచో ఆ క్రియకు చివర 'आ' చేర్చినచో సామాన్య భూత కాలము ఏర్పడును.

देख + आ = देखा - చూచెను
 सुन + आ = सुना - వినును
 बैठ + आ = बैठा - కూర్చొనెను
 उठ + आ = उठा - లేచెను
 पढ़ + आ = पढ़ा - చదివెను
 चढ़ + आ = चढ़ा - ఎక్కెను
 छोड़ + आ = छोड़ा - వదలెను
 दूढ़ + आ = दूढ़ा - వెదకినను
 खेल + आ = खेला - ఆడెను
 मिल + आ = मिला - కలిసెను
 बोल + आ = बोला - మాట్లాడెను
 भूल + आ = भूला - మరచెను
 चल + आ = चला - నడిచెను
 लिख + आ = लिखा - వ్రాసెను
 रख + आ = रखा - ఉంచెను

बेच + आ = बेचा - అమ్మెను
 सोच + आ = सोचा - ఆలోచించెను
 रुक + आ = रुका - ఆగెను
 पूछ + आ = पूछा - అడిగెను
 काट + आ = काटा - కోసెను
 मार + आ = मारा - కొట్టెను
 भर + आ = भरा - నిండెను
 भेज + आ = भेजा - పంపెను
 हँस + आ = हँसा - నవ్వెను
 भाग + आ = भागा - పారిపోయెను
 बदल + आ = बदला - మార్చెను
 पकड़ + आ = पकड़ा - పట్టుకొనెను
 गिन + आ = गिना - లెక్కించెను

హిందీ భాషలో సామాన్య భూత కాలమందు ప్రధాన క్రియకు చివర అచ్చు శబ్దములగు ఆ కార, క్ష కార, య కార, ఆ కారాంత శబ్దములు వచ్చినచో ఆ క్రియలకు చివర యా చేర్చినచో సామాన్య భూతకాలము ఏర్పడును.

ఆ+యా=ఆయా - వచ్చెను

ఖా+యా=ఖాయా - తినెను

లా+యా=లాయా - తెచ్చెను

గా+యా=గాయా - పాడెను

దిఖా+యా=దిఖాయా- చూపించెను

బనా+యా=బనాయా-తయారు చేసెను

బజా+యా=బజాయా-ఊదెను

చురా+యా=చురాయా -దొంగిలించెను

బులా+యా=బులాయా-పిలిచెను

కమా+యా=కమాయా-సంపాదించెను

గా+యా=గాయా-పాడెను

బచా+యా=బచాయా-రక్షించెను

బతా+యా=బతాయా-చెప్పెను

సో+యా = సోయా - నిద్రించెను

రో+యా = రోయా - ఏడ్చెను

ధో+యా = ధోయా - ఉతికెను

ఖే+యా = ఖేయా - పడవ నడిపెను

సే+యా = సేయా - గ్రుడ్లు పొదిగెను

పీ+యా = పియా - త్రాగెను

సీ+యా = సియా - కుట్టెను

హిందీ భాషలో సామాన్య భూతకాలమందు ఈ క్రింది క్రియలకు పైన చెప్పిన Rules వర్తించవు. ఈ క్రింది వానిని వేరు వేరుగా పలుకవలెను.

कर - చేయు - किया - చేసెను

जा - వెళ్ళు - गया - వెళ్ళెను

ले - తీసుకొను - लिया - తీసుకొనెను

दे - ఇచ్చు - दिया - ఇచ్చెను

हो - అగు - हुआ - అయ్యెను

హిందీ భాషలో భవిష్యత్కాలమునందు ప్రధాన క్రియకు చివర ఏకవచనములో యేగా, బహువచనములో యేగి, మే కర్తగా ఉన్నప్పుడు యేగా, తుమ కర్తగా ఉన్నప్పుడు యేగి చేర్చుటచేత భవిష్యత్కాల క్రియ పదము వచ్చును.

పులింగ

మే ఖాయేగా - నేను తిందును
 తు ఖాయేగా - నీవు తిందువు
 వహ ఖాయేగా - వాడు తినును
 యహ ఖాయేగా - వీడు తినును
 కౌన ఖాయేగా - ఎవడు తినును
 తుమ ఖాయేగి - మీరు తిందురు
 ఆప ఖాయేగి- తమరు తిందురు
 హమ ఖాయేగి- మేము తిందుము
 వే ఖాయేగి - వారు తిందురు
 యే ఖాయేగి - వీరు తిందురు
 కౌన ఖాయేగి - ఎవరు తిందురు

స్త్రీలింగ

మే ఖాయేగి - నేను తిందును
 తు ఖాయేగి - నీవు తిందువు
 వహ ఖాయేగి - ఆమె తినును
 యహ ఖాయేగి - ఈమె తినును
 కౌన ఖాయేగి - ఎవతె తినును
 తుమ ఖాయేగి - మీరు తిందురు
 ఆప ఖాయేగి- తమరు తిందురు
 హమ ఖాయేగి- మేము తిందుము
 వే ఖాయేగి - వారు తిందురు
 యే ఖాయేగి - వీరు తిందురు
 కౌన ఖాయేగి - ఎవరు తిందురు

హిందీ భాషలో సక అంటే గల అని అర్థము. ఇది సహాయ క్రియ. సామాన్య వర్తమాన కాలమందు సక ను ఉపయోగించు విధానము.

పులింగ

స్త్రీలింగ

1. मैं पढ सकता हूँ - నేను చదవగలను.	1. मैं पढ सकती हूँ - నేను చదవగలను.
2. तू पढ सकता है - నీవు చదవగలవు.	2. तू पढ सकती है - నీవు చదవగలవు.
3. वह पढ सकता है - అతడు చదవగలడు.	3. वह पढ सकती है - ఆమె చదవగలదు.
4. यह पढ सकता है - ఇతడు చదవగలడు.	4. यह पढ सकती है - ఈమె చదవగలదు.
5. कौन पढ सकता है - ఎవడు చదవగలడు.	5. कौन पढ सकती है - ఎవతె చదవగలదు.
6. तूम पढ सकते हो - మీరు చదవగలరు.	6. तूम पढ सकती हो - మీరు చదవగలరు.
7. आप पढ सकते हैं - తమరు చదవగలరు.	7. आप पढ सकती हैं - తమరు చదవగలరు.
8. हम पढ सकते हैं - మేము చదవగలము.	8. हम पढ सकती हैं - మేము చదవగలము.
9. वे पढ सकते हैं - వారు చదవగలరు.	9. वे पढ सकती हैं - వారు చదవగలరు.
10. ये पढ सकते हैं - వీరు చదవగలరు.	10. ये पढ सकती हैं - వీరు చదవగలరు.
11. कौन पढ सकते हैं - ఎవరు చదవగలరు.	11. कौन पढ सकती हैं - ఎవరు చదవగలరు.

హిందీ భాషలో ప్రధాన క్రియకు 'ना' ప్రత్యయము చేర్చి దానికి 'दे'

క్రియను చేర్చి ఎదుటి వానితో మాట్లాడుతూ, మూడవ వ్యక్తికి అనుమతి ఇచ్చినట్లు అర్థము వచ్చును. దీనినే ప్రేరణ క్రియ అని కూడా అందురు. ఉదా :-

1. आ + ना + दो = आने दो	-	రానియ్య
2. जा + ना + दो = जाने दो	-	వెళ్ళనియ్య
3. खा + ना + दो = खाने दो	-	తిననియ్య
4. पी + ना + दो = पीने दो	-	త్రాగనియ్య
5. कर + ना + दो = करने दो	-	చెయ్యనియ్య
6. सो + ना + दो = सोने दो	-	నిద్రపోనియ్య
7. गा + ना + दो = गाने दो	-	పాడనియ్య
8. पढ + ना + दो = पढने दो	-	చదవనియ్య
9. सीख + ना + दो = सीखने दो	-	నేర్చుకోనియ్య
10. लिख + ना + दो = लिखने दो	-	వ్రాయనియ్య
11. कह + ना + दो = कहने दो	-	చెప్పనియ్య
12. देख + ना + दो = देखने दो	-	చూడనియ్య
13. ला + ना + दो = लाने दो	-	పట్టుకురానియ్య
14. रो + ना + दो = रोने दो	-	ఏడవనియ్య
15. ले + ना + दो = लेने दो	-	తీసుకోనియ్య
16. सुन + ना + दो = सुनने दो	-	విననియ్య
17. बोल + ना + दो = बोलने दो	-	మాట్లాడనియ్య
18. बैठ + ना + दो = बैठने दो	-	కూర్చోనియ్య

హిందీ భాషలో 'హీ' ప్రత్యయమును సర్వనామములతో చేర్చుట వలన,

కేవలము, మాత్రము, ఏ అను అర్థము వచ్చును. ఉదా :-

- 1) मैं + ही = मैंही- నేనే 2) तू + ही = तूही- నీవే 3) तुम + ही = तुमही- మీరే 4) हम + ही = हमही- మేమే 5) वह + ही = वही- అతడే 6) यह + ही = यही - ఇతడే 7) उस + ही = उसी- అదే 8) इस + ही = इसी - ఇదే 9) तब + ही = तबी - అప్పుడే 10) अब + ही = अभी - ఇప్పుడే 11) सब + ही = सभी - అందరు 12) इन + ही = इन्हीं - ఇవే 13) उन + ही = उन्हीं - అవే 14) कब + ही = कभी - ఎప్పుడైనా 15) यहाँ + ही = यहीं - ఇక్కడే 16) वहाँ + ही = वहीं - అక్కడే 17) कहाँ + ही = कहीं - ఎక్కడైనా 18) किस + ही = किसी - ఏదైనా 19) एक + ही = एकही - ఒక్కడే 20) आप + ही = आपही - తమరే 21) वे + ही = वेही - వారే 22) ये + ही = येही - వీరే

'ద్విరుక్తులు' అనగా ఒక పదమును రెండవ పర్యాయము ఉపయోగించుట వలన, ఆ పదము యొక్క విశేషత్యమును తెలుపుటను 'ద్విరుక్తి' అందురు. ఉదా :-

1. घर घर - ఇంటింట	9. यहँ यहँ - ఇక్కడఇక్కడ
2. बडे बडे - పెద్ద పెద్ద	10. कभी कभी- అప్పుడప్పుడు
3. गाँव गाँव - ఊరూరూ	11. जहाँ जहाँ- ఎక్కడక్కడతే
4. वहाँ वहाँ - అక్కడక్కడ	12. बार बार - మాటిమాటికి
5. कहाँ कहाँ- ఎక్కడక్కడ	13. छोटे छोटे - చిన్న చిన్న
6. बार बार - మరలమరల	14. थोडा थोडा- కొంచెంకొంచెం
7. अच्छे अच्छे- మంచిమంచి	15. तब तब - అప్పుడప్పుడు
8. धीरे धीरे - నెమ్మది నెమ్మదిగా	16. गरम गरम - వేడివేడి

హిందీ భాషలో 'చాహ్' అనే సహాయ క్రియను కోరికను తెలుపుటకు

ఉపయోగింతురు. సామాన్య వర్తమాన కాలమందు 'చాహ్' ను

ఉపయోగించు విధానము. ఉదా :-

పులింగ

1. मैं पढना चाहता हूँ - నేను చదవాలనుకొంటున్నాను
2. मैं जाना चाहता हूँ - నేను వెళ్ళాలనుకొంటున్నాను
3. मैं करना चाहता हूँ - నేను చెయ్యాలనుకొంటున్నాను
4. मैं देना चाहता हूँ - నేను ఇవ్వాలనుకొంటున్నాను
5. मैं गाना चाहता हूँ - నేను పాడాలనుకొంటున్నాను
6. मैं लाना चाहता हूँ - నేను తేవాలనుకొంటున్నాను
7. मैं आना चाहता हूँ - నేను రావాలనుకొంటున్నాను
8. मैं सोना चाहता हूँ - నేను నిద్రపోవాలనుకొంటున్నాను
9. मैं पीना चाहता हूँ - నేను త్రాగాలనుకొంటున్నాను
10. मैं खेलना चाहता हूँ - నేను ఆడాలనుకొంటున్నాను

స్త్రీలింగ

1. मैं पढना चाहती हूँ - నేను చదవాలనుకొంటున్నాను
2. मैं जाना चाहती हूँ - నేను వెళ్ళాలనుకొంటున్నాను
3. मैं करना चाहती हूँ - నేను చెయ్యాలనుకొంటున్నాను
4. मैं देना चाहती हूँ - నేను ఇవ్వాలనుకొంటున్నాను
5. मैं गाना चाहती हूँ - నేను పాడాలనుకొంటున్నాను
6. मैं लाना चाहती हूँ - నేను తేవాలనుకొంటున్నాను
7. मैं आना चाहती हूँ - నేను రావాలనుకొంటున్నాను
8. मैं सोना चाहती हूँ - నేను నిద్రపోవాలనుకొంటున్నాను
9. मैं पीना चाहती हूँ - నేను త్రాగాలనుకొంటున్నాను
10. मैं खेलना चाहती हूँ - నేను ఆడాలనుకొంటున్నాను

హిందీ భాషలో 'చాహిఎ' అనే సహాయ క్రియను వాక్యానంతరము ఉపయోగించినచో 'కావలయును' అను అర్థము వచ్చును. కర్తకు ద్వితీయా విభక్తి అగు 'కో' చేర్చవలెను.

1. मुझे किताब चाहिए - నాకు పుస్తకము కావలయును
2. राम को दूध चाहिए - రామునకు పాలు కావలయును
3. ललिता को रुपिया चाहिए - లలితకు డబ్బు కావలయును
4. कमला को पानी चाहिए - కమలకు నీరు కావలయును
5. रवि को कपडे चाहिए - రవికి బట్టలు కావలయును
6. रानी को घडी चाहिए - రాణికి గడియారము కావలయును
7. हम को खाना चाहिए - మాకు భోజనము కావలయును
8. गोपी को चाय चाहिए - గోపికి టీ కావలయును
9. मुझे फल चाहिए - నాకు పండ్లు కావలయును
10. आप को क्या चाहिए - మాకు ఏమి కావలయును

విభక్తి ప్రత్యయములు

1.	నే - దు, ము, వు, లు	-	ప్రథమా విభక్తి
2.	కో - ని, ను, కి, కు	-	ద్వితీయా విభక్తి
3.	సే - చేత, చే, తోడ, తో	-	తృతీయా విభక్తి
4.	కెలిగ / కెవారె - కొఱకు, కై	-	చతుర్థి విభక్తి
5.	సే - వలన, కంటె, నుండి	-	పంచమీ విభక్తి
6.	కా, కె, కీ - యొక్క	-	షష్ఠి విభక్తి
7.	మే - లో, లోవల	-	సప్తమీ విభక్తి
	పర - మీద, పైన		

सर्वनाम (Pronoun) సర్వ నామము

నామవాచకమునకు బదులుగా వాడు శబ్దమును సర్వనామము అందురు.

ఉదా : కొన్ని సర్వనామములు

1. మే -నేను 2. త్న -నీవు 3. వఱ -అతడు, ఆమె, అది, ఆ 4. యఱ -ఇతడు, ఈమె, ఇది, ఈ 5. కౌన - ఎవరు (ఏ.వ.) 6. తుమ - మీరు 7. ఆప - తమరు 8. హమ - మేము	9. వే - వారు, అవి, ఆ 10. యే - వీరు, ఇవి, ఈ 11. కౌన -ఎవరు (బ.వ.) 12. క్రుఱ -కొంచెము, కొన్ని, ఏదేని 13. కుఱ -ఎవరైననూ, ఎవరో, ఏదియో 14. కు - ఎవడైతే, ఎవతైతే, ఏదైతే 15. క్రుద -స్వయముగా 16. క్వయమ - తనంతటతాను

సర్వనామములతో విభక్తులు చేర్చుట

1. **మే** అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో, సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పుచెందును.

1. **మే** + **నే** = **మేనే** - నేను
2. **మే** + **కో** = **మొక్కో, మొక్కె** - నాకు
3. **మే** + **సే** = **మొక్కసే** - నాతో, నాచేత
4. **మే** + **కెలి** = **మేరెలి** - నా కొఱకు
మే + **కెవా** = **మేరెవా** - నా గురించి
5. **మే** + **సే** = **మొక్కసే** - నా వలన, నా నుండి, నాకంటే
6. **మే** + **కా** = **మేరా** - నా యొక్క (పుంలింగము) ఏక
మే + **కె** = **మేరె** - నా యొక్క (పుంలింగము) బహు
మే + **కీ** = **మేరీ** - నా యొక్క (స్త్రీలింగము) ఏక
7. **మే** + **మే** = **మొక్కమే** - నాలో
మే + **పర** = **మొక్కపర** - నా మీద

2. **తూ** అనే సర్వనామముతో విభక్తులు చేర్చినచో, సర్వనామములు మరియు వాటి అర్థములు మార్పుచెందును.

1. **తూ** + **నే** = **తూనే** - నీవు
2. **తూ** + **కో** = **తొక్కో, తొక్కె** - నీకు
3. **తూ** + **సే** = **తొక్కసే** - నీచేత, నీతో
4. **తూ** + **కెలి** = **తేరెలి** - నీ కొఱకు
తూ + **కెవా** = **తేరెవా** - నీ గురించి
5. **తూ** + **సే** = **తొక్కసే** - నీ వలన, నీ నుండి, నీ కంటే
6. **తూ** + **కా** = **తేరా** - నీ యొక్క
తూ + **కె** = **తేరె** - నీ యొక్క
తూ + **కీ** = **తేరీ** - నీ యొక్క
7. **తూ** + **మే** = **తొక్కమే** - నీలో
తూ + **పర** = **తొక్కపర** - నీ మీద

3. हम अने सव्वनाममुत्तो विभक्त्तुलु चेट्ठिनचा
सव्वनाममुलु मरियु वारि अर्द्धमुलु मारु
चेन्दुनु.

4. तुम अने सव्वनाममुत्तो विभक्त्तुलु चेट्ठिनचा
सव्वनाममुलु मरियु वारि अर्द्धमुलु मारु
चेन्दुनु.

1. हम + ने = हमने - मेषु
2. हम + को = हमको, हमें - मेषु
3. हम + से = हमसे - मेषु, मेषु
4. हम + के लिए = हमारे लिए - मेषु, मेषु
हम + के वास्ते = हमारे वास्ते - मेषु, मेषु
5. हम + से = हमसे - मेषु, मेषु, मेषु
6. हम + का = हमारा - मेषु, मेषु
हम + की = हमारी - मेषु, मेषु
हम + के = हमारे - मेषु, मेषु
7. हम + में = हममें - मेषु
हम + पर = हमपर - मेषु

1. तुम + ने = तुमने - मेषु
2. तुम + को = तुमको, तुमजे - मेषु
3. तुम + से = तुमसे - मेषु, मेषु
4. तुम + के लिए = तुम्हारे लिए - मेषु, मेषु
तुम + के वास्ते = तुम्हारे वास्ते - मेषु, मेषु
5. तुम + से = तुमसे - मेषु, मेषु, मेषु
6. तुम + का = तुम्हारा - मेषु, मेषु
तुम + के = तुम्हारे - मेषु, मेषु
तुम + की = तुम्हारी - मेषु, मेषु
7. तुम + में = तुममें - मेषु
तुम + पर = तुमपर - मेषु

<p>5. आप अने सव्नाममूतु वलकुलु कुल्लनकु सव्नाममूलु मलयु वलतु अरुमूलु मरु कुकुनु.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. आप + ने = आपने - तमरु 2. आप + कु = आपकु - तमरुकु 3. आप + से = आपसे - तमरुकुत, तमरुकु 4. आप + कुललु = आपकुललु - तमरु कुकु आप + कुवलसुतु = आपकुवलसुतु - तमरु कुकु 5. आप + सु = आपसु - तमरु वलन, तमरु कुकु, तमरु कुकु 6. आप + कु = आपकु - तमरु कुकु आप + कु = आपकु - तमरु कुकु आप + कु = आपकु - तमरु कुकु 7. आप + मु = आपमु - तमरु आप + पर = आपपर - तमरु

<p>6. यह अने सव्नाममूतु वलकुलु कुल्लनकु सव्नाममूलु मलयु वलतु अरुमूलु मरु कुकुनु.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. यह + ने = इसने - इतु 2. यह + कु = इसकु, इसु - इतुकु, कुकु 3. यह + से = इससे - इतुकु, कुकु 4. यह + कुललु = इसकुललु - इतुकु, कुकु यह + कुवलसुतु = इसकुवलसुतु - इतु कुकु, कुकु 5. यह + सु = इससु - इतु कुकु, इतु वलन, इतु कुकु कुकु, कुकु वलन, कुकु कुकु 6. यह + कु = इसकु - इतु कुकु यह + कु = इसकु - वल कुकु यह + कु = इसकु - कुकु कुकु 7. यह + मु = इसमु - इतु, कुकु, कुकु यह + पर = इसपर - इतु, कुकु, कुकु

7. ये अने सव्जनानामुनो वलडकुलु चैल्लनचो सव्जनानामुलु मलयु वलडो अरुधुमुलु मारुडु चैनुनु.

1. ये + ने = इन्होने - वीरु
2. ये + को = इनको, इन्हें - वीरुकी
3. ये + से = इससे - वीरु चैत, वीरुचै
4. ये + के लिए = इनके लिए - वीरु कुणकु
ये + के वास्ते = इनके वास्ते - वीरु गुरुणु
5. ये + मैं = इनसे - वीरु वलन, वीरु नुणुडी, वीरु कणुडें
6. ये + का = इनका - वीरु यैकु
ये + के = इनके - वीरु यैकु
ये + की = इनकी - वीरु यैकु
7. ये + मैं = इनमें - वीरुलो
ये + पर = इनपर - वीरुमीड

8. वह अने सव्जनानामुनो वलडकुलु चैल्लनचो सव्जनानामुलु मलयु वलडो अरुधुमुलु मारुडु चैनुनु.

1. वह + ने = उसने - अतडु
2. वह + को = उसको, उसे - अतनकी, अमेकी
3. वह + से = उससे - अतनचै, अमेचै
4. वह + को लिए = उसको लिए - अतन कुणकु, अमे कुणकु
वह + के वास्ते = उसके वास्ते - अतन गुरुणु, अमे गुरुणु
5. वह + मैं = उससे - अतन नुणुडी, अतन वलन, अतन कणुडें
अमे नुणुडी, अमे वलन, अमे कणुडें
6. वह + का = उसका = अतन यैकु
वह + के = उसके = वलरु यैकु
वह + की = उसकी = अमे यैकु
7. वह + मैं = उनमे = अतनलो, अमेलो, अणुडुलो
वह + पर = उनपर = अतन मीड, अमे मीड

9. वे अने स॒र॒व॒ना॒म॒मु॒त्तो॑ वि॒भ॒क्त्त॒लु॒ च॑ँ॒ल्लि॒न॒चो॑
स॒र॒व॒ना॒म॒मु॒लु॒ म॒रि॒यु॒ व॒ा॒ढी॑ अ॒र्ध॒मु॒लु॒ म॒ा॒रु॒
च॑े॒न्दु॒सु॒.

1. वे + ने = उ॒न्हो॑ने - वारु
2. वे + को = उ॒नको॑, उ॒न्हे॑ - वारुकी
3. वे + से = उ॒नसे॑ - वारु च॑ँ॒त, वारुच॑ँ
4. वे + के॒लिए॑ = उ॒नके॒लिए॑ - वारु को॒ळकु॑
वे + के॒वा॒स्ते॑ = उ॒नके॒वा॒स्ते॑ - वारु गु॒रि॒ञ्चि॑
5. वे + से = उ॒नसे॑ - वारु व॒ल॒न, वारु म॒ु॒ण्डी॑, वारु क॒ण्ठ॑
6. वे + का = उ॒नका॑ - वारु यो॒क्कु॑
वे + के = उ॒नके॑ - वारु यो॒क्कु॑
वे + की = उ॒नकी॑ - वारु यो॒क्कु॑
7. वे + मे॑ = उ॒नमे॑ - वारुलो॑
वे + पर = उ॒नपर॑ - वारु मी॒ढ

10. कौ॒न (ॐ.व) अने॑ स॒र॒व॒ना॒म॒मु॒त्तो॑ वि॒भ॒क्त्त॒लु॒
च॑ँ॒ल्लि॒न॒चो॑ स॒र॒व॒ना॒म॒मु॒लु॒ म॒रि॒यु॒ व॒ा॒ढी॑ अ॒र्ध॒मु॒लु॒
म॒ा॒रु॒ च॑े॒न्दु॒सु॒.

1. कौ॒न + ने॑ = कि॒सने॑ - वव॒रु
2. कौ॒न + को॑ = कि॒सको॑, कि॒से॑ - वव॒रुकी॑
3. कौ॒न + से॑ = कि॒ससे॑ - वव॒रुच॑ँ॒त, वव॒रुच॑ँ
4. कौ॒न + के॒लिए॑ = कि॒सके॒लिए॑ - वव॒रु को॒ळकु॑
कौ॒न + के॒वा॒स्ते॑ = कि॒सके॒वा॒स्ते॑ - वव॒रु गु॒रि॒ञ्चि॑
5. कौ॒न + से॑ = कि॒ससे॑ - वव॒रु व॒ल॒न, वव॒रु म॒ु॒ण्डी॑, वव॒रु क॒ण्ठ॑
6. कौ॒न + के॑ = कि॒सके॑ - वव॒रु यो॒क्कु॑
कौ॒न + का॑ = कि॒सका॑ - वव॒रु यो॒क्कु॑
कौ॒न + की॑ = कि॒सकी॑ - वव॒रु यो॒क्कु॑
7. कौ॒न + मे॑ = कि॒समे॑ - वव॒रुलो॑
कौ॒न + पर॑ = कि॒सपर॑ - वव॒रु मी॒ढ

<p>11. कौन (ब.व) अने सव्जनानामुमुते विभक्तुलु चैल्लिनचो सव्जनानामुमुलु मलयु वलडल अल्लमुलु मारुनु चैनुनु.</p>	<p>12. जो अने सव्जनानामुमुते विभक्तुलु चैल्लिनचो सव्जनानामुमुलु मलयु वलडल अल्लमुलु मारुनु चैनुनु.</p>
<p>1. कौन + ने = कलनुहोने - ववयु 2. कौन + को = कलनको, कलनुहे - ववलकल 3. कौन + से = कलससे - ववलचैत, ववलचै 4. कौन + केललए - ववल कुओकु कौन + केवलस्ते = कलनकेवलस्ते - ववल गुलुओओ 5. कौन + से = कलनसे - ववल वलन, ववल सुओडे, ववल कुओडे 6. कौन + कल = कलनकल - ववल ओमुकु कौन + के = कलनके - ववल ओमुकु 7. कौन + मे = कलनमे - ववल लुओ कौन + वलर = कलनवलर - ववल मलड</p>	<p>जु + ने = जलसने जु + कुओ = जलसकुओ, जलसे जु + से = जलससे जु + केललए = जलसकेललए जु + केवलस्ते = जलसकेवलस्ते जु + से = जलससे जु + कल = जलसकल जु + के = जलसके जु + कुओ = जलसकुओ जु + मे = कलसमे जु + वलर = जलसवलर</p>

సంఖ్యలు

1 - एक	- ఒకటి
2 - दो	- రెండు
3 - तीन	- మూడు
4 - चार	- నాలుగు
5 - पाँच	- ఐదు
6 - छः	- ఆరు
7 - सात	- ఏడు
8 - आठ	- ఎనిమిది
9 - नौ	- తొమ్మిది
10- दस	- పది
11- ग्यारह	- పదకొండు
12- बारह	- పన్నెండు
13- तेरह	- పదమూడు
14- चौदह	-పదునాలుగు
15- पंद्रह	- పదుహేను
16- सोलह	- పదహారు
17- सत्रह	- పదుహేడు
18- अठारह	-పదునెనిమిది
19- उन्नीस	- పంతొమ్మిది
20- बीस	- ఇరువది

21- इक्कीस	- ఇరవై ఒకటి
22- बाईस	- ఇరవై రెండు
23- तेईस	- ఇరవై మూడు
24- चौबीस	- ఇరవై నాలుగు
25- पच्चीस	- ఇరవై ఐదు
26- छब्बीस	- ఇరవై ఆరు
27- सत्ताईस	- ఇరవై ఏడు
28- अट्ठाईस	- ఇరవై ఎనిమిది
29- उनतीस	- ఇరవై తొమ్మిది
30- तीस	- ముప్పై
31- इक्तीस	- ముప్పై ఒకటి
32- बत्तीस	- ముప్పై రెండు
33- तैंतीस	- ముప్పై మూడు
34- चौँतीस	- ముప్పై నాలుగు
35- पैंतीस	- ముప్పై ఐదు
36- छत्तीस	- ముప్పై ఆరు
37- सैंतीस	- ముప్పై ఏడు
38- अडतीस	-ముప్పై ఎనిమిది
39- उन्चालीस	- ముప్పై తొమ్మిది
40- चालीस	- నలభై

41 - इक्तालीस- नलबै एकढी
 42 - बयालीस- नलबै रेण्डु
 43 - तैतालीस- नलबै मूाडु
 44 - चवालीस- नलबै नालुगु
 45 - पैतालीस- नलबै ँदु
 46 - छियालीस- नलबै अरु
 47 - सैंतालीस- नलबै ँदु
 48 - अडतालीस-नलबै अनलडु
 49 - उन्वास - नलबै ठाडुडु
 50 - पचास - याडु
 51 - इक्कावन- याडु एकढी
 52 - बावन - याडु रेण्डु
 53 - तिरपन - याडु मूाडु
 54 - चौपन -याडु नालुगु
 55 - पचपन - याडु ँदु
 56 - छप्पन - याडु अरु
 57 - सत्तवन - याडु ँदु
 58 - अट्ठावन-याडु अनलडु
 59 - उन्सठ -याडु ठाडुडु
 60 - साठ - अरुवै

61 - इकसठ - अरुवै एकढी
 62 - बासठ - अरुवै रेण्डु
 63 - तिरसठ - अरुवै मूाडु
 64 - चौसठ - अरुवै नालुगु
 65 - पैसठ - अरुवै ँदु
 66 - छियासठ- अरुवै अरु
 67 - सडसठ - अरुवै ँदु
 68 - अडसठ -अरुवै अनलडु
 69 - उन्हत्तर - अरुवै ठाडुडु
 70 - सत्तर - डेडु
 71 - इकहत्तर- डेडु एकढी
 72 - बाहत्तर - डेडु रेण्डु
 73 - तिहत्तर - डेडु मूाडु
 74 - चौहत्तर - डेडु नालुगु
 75 - पचहत्तर- डेडु ँदु
 76 - छौहत्तर - डेडु अरु
 77 - सतहत्तर- डेडु ँदु
 78 - अटहत्तर- डेडु अनलडु
 79 - उन्यासी - डेडु ठाडुडु
 80 - अस्सी - अनलडु

81 - ఇక్యాసీ- ఎనబై ఒకటి
 82 - బయాసీ - ఎనబై రెండు
 83 - తిరాసీ - ఎనబై మూడు
 84 - చౌరాసీ - ఎనబై నాలుగు
 85 - పచాసీ - ఎనబై ఐదు
 86 - ఱియాసీ- ఎనబై ఆరు
 87 - సత్తాసీ- ఎనబై ఏడు
 88 - అఠాసీ - ఎనబై ఎనిమిది
 89 - నవాసీ - ఎనబై తొమ్మిది
 90 - నట్టె - తొంబై
 91 - ఇకానబె - తొంబై ఒకటి
 92 - బానబె - తొంబై రెండు
 93 - తిరానబె - తొంబై మూడు
 94 - చౌరానబె - తొంబై నాలుగు
 95 - పంచానబె - తొంబై ఐదు
 96 - ఱియానబె - తొంబై ఆరు
 97 - సత్తానబె - తొంబై ఏడు
 98 - అఠ్ఠానబె - తొంబై ఎనిమిది
 99 - నిన్యానబె - తొంబై తొమ్మిది
 100 - సౌ - వంద

హజార - వెయ్యి
 లాఖ - లక్ష
 కరోడ - కోటి
 పహలా - మొదటి
 దూసరా - రెండవ
 తీసరా - మూడవ
 చౌతా - నాల్గవ
 పాంచవొ - ఐదవ
 ఱఠవొ - ఆరవ
 సాతవొ - ఏడవ
 ఆఠవొ - ఎనిమిదవ
 నౌవొ - తొమ్మిదవ
 దసవొ - పదవ
 పావ - $\frac{1}{4}$
 ఆధా - $\frac{1}{2}$
 పౌనా - $\frac{3}{4}$
 డెఠ - $1 \frac{1}{2}$
 ఠాఱ్ఱ - $2 \frac{1}{2}$
 సాఠె తీన - $3 \frac{1}{2}$
 సఠె చార - $4 \frac{1}{2}$

జానవరే - జంతువులు - ANIMALS

- 1) ఘోడా - గుట్టము, 2) హాథీ - ఏనుగు, 3) కుత్తా - కుక్క, 4) గాయ - ఆవు, 5) బేల - ఎద్దు, 6) భేస - గేదె, 7) బకరా - మగ మేక, 8) గధా - గాడిద, 9) బందర - కోతి, 10) చీతా - పులి, 11) శేర - సింహము, 12) ఉంట్ - ఒంటి, 13) భేడియా - తోడేలు, 14) భేసా - దున్నపోతు, 15) భాల్ - ఎలుగుబంటి, 16) లంగూర - కొండముచ్చు, 17) హరిణ - జంక, 18) భేడ - గొట్టె, 19) బిల్లీ - పిల్లి, 20) గీదడ - నక్క, 21) చూహా - ఎలుక, 22) హిరన - జంక, 23) సుఅర - పంది, 24) సియార - నక్క, 25) ఖరహా - కుందేలు, 26) బకరీ - ఆడమేక, 27) కంగారు - కంగారు, 28) ఖచ్చర - కంచర గాడిద, 29) నేవలా - ముంగిస, 30) గేండా - ఖడ్గమృగము, 31) సాండ్ - ఆబోతు, 32) శేరనీ - ఆడ సింహము, 33) జిరాఫీ - జరాఫీ, 34) గోరఖర - అడవి గుట్టము, 35) కుతिया-ఆడకుక్క, 36) గిలహరీ - ఉడుత, 37) మేంక - కప్ప, 38) ఖరగోశ - కుందేలు, 39) చుహియా - చుంచు, 40) మఱలీ - చేప, 41) కఱ్ఱుఆ - తాబేలు, 42) మగర - మొసలి, 43) హేవాన - మృగము, 44) హిరన - లేడి, 45) భేడియా - తోడేలు, 46) నేవలా - ముంగిస, 47) హరిణ- జంక, 48) కుతिया - ఆడకుక్క, 49) శేరనీ - ఆడ సింహము, 50) జంగలీ సుఅర - అడవి పంది, 51) బచడా - దూడ, 52) లోమడీ - నక్క, 53) గోరిల్లా - గొరిల్లా, 54) తేండుఆ - చిలుతపులి, 55) మేండా - పొట్టేలు, 56) సూకర - పంది, 57) బాఘ - పెద్దపులి, 58) శేరనీ - ఆడపులి, 59) లంగూర - తోకలేని కోతి, 60) సాబర - కొండ జంక, 61) భేండా - ఆడ గొట్టె, 62) శికారి కుత్తా - వేటకుక్క, 63) మేమనా- గొట్టెపిల్ల

చిడియా - పక్షులు - BIRDS

- 1) తొతా - చిలుక, 2) మోర - మగ నెమలి, 3) హంస - హంస, 4) మైనా - గోరువంక, 5) కౌఠా - కాకి, 6) అల్లూ - గుడ్లగూబ, 7) గీధ - గ్రద్ద, 8) మురగా - కోడిపుంజు, 9) మురగి - కోడిపిట్ట, 10) కబూతర - పావురము, 11) కాయల - కోకిల, 12) జంగలీ బతఖ - అడవి బాతు, 13) బగులా - కొంగ, 14) సారస - సారంగపిట్ట, 15) మకఖి - ఈగ, 16) మఱడ - డోమ, 17) చంగీదడ - గజ్జలము, 18) కఠఫాడా - వడ్రంగిపిట్ట, 19) గౌరా - మగపిచ్చుక, 20) గౌరయ్యా - ఆడపిచ్చుక, 21) నీలకంఠ - పాలపిట్ట, 22) బతఖ - మగబాతు, 23) బతఖి - ఆడబాతు, 24) మోరనీ - ఆడనెమలి, 25) చీల - గ్రద్ద, 26) కబూతర - పావురము, 27) బాజ - డేగ, 28) కీడె - పురుగులు, 29) డిడ్డి - మిడత, 30) బులబుల - బుల్బుల్ పక్షి, 31) చీంఠి - చీమ, 32) పిస్సు - నుసమలు, 33) అండా - గ్రుడ్డు, 34) అకాబ - రాబండు, 35) ఘోసలా - పక్షిగూడు, 36) సురఖాబ - నిప్పుకోడి, 37) కఠఫోడవా - వడ్రంగిపిట్ట, 38) గౌరా - మగపిచ్చుక, 39) పేండ్రికీ - గువ్వ, 40) చోచ - ముక్కు, 41) గరుడ పక్షి - గరుడపక్షి, 42) చంగీరడ - గజ్జలము, 43) సారస బగులా - కొంగ, 44) మురగి కా బచ్చా - కోడిపిట్ట, 45) పింజడా - పంజరము, 46) సురఖాబ - నిప్పుకోడి, 47) రామచిరేయా - చికముకిపిట్ట, 48) శుతురముగ - నిప్పుకోడి, 49) పింగవిన్ - పింగ్విన్ పక్షి, 50) పేరు పక్షి - టర్కీకోడి

ఫల-పండ్లు - FRUITS, तरकारीयाँ - కూరగాయలు

- 1) అంగూర - డ్రాక్స్, 2) అనానాస - అనాస, 3) అనార - దానిమ్మపండు,
- 4) అమరూద - జామపండు, 5) ఆమ - మామిడిపండు, 6) ఇమలీ - చింతపండు, 7) కకడీ - డోసకాయ, 8) కాజూ - జీడిపప్పు, 9) కఠహల - పనసపండు, 10) కేలా - అరటిపండు, 11) కేథా - వెలక్కాయ,
- 12) ఖజూర - ఖర్జూరము, 13) చీకూ - సపోట, 14) జంబూ - నేరేడు,
- 15) టమాటర - టమోట, 16) తరబూజ - పుచ్చకాయ, 17) తాడఫల - తాటిపండు, 18) నారంగీ - నారింజ, 19) నీंबూ - నిమ్మకాయ, 20) పపీతా - బొప్పాసపండు, 21) బాదామ - బాదంకాయ, 22) శరీఫా - సీతాఫలము, 23) సందోలా - ఈశపండు, 24) సంతరా - బఱ్ఱాయి,
- 25) సాగ - ఆకుకూర, 26) ప్యాజ - ఉల్లిపాయ, 27) కిసమిస - కిన్మిన్పండు, 28) తరకారీయాँ - కూరగాయలు, 29) నారీయల - కొబ్బరికాయ, 30) గోభీ - క్యాబేజ్, 31) లౌకీ - సొరకాయ, 32) ఈఁఖ - చెఱకు, 33) గాజర - క్యారెట్, 34) మ్లీగ - పెసలు, 35) మఠర - బఱానీలు, 36) చావల - బియ్యము, 37) చుకందర - జీట్రూట్, 38) ఆల్నూ - బంగాళదుంప, 39) మీంఠీ - బెండకాయ, 40) మలీ - ముల్లంగి, 41) బేర - రేగిపండు, 42) బేంగన - వంకాయ, 43) చనా - సెనగలు, 44) తురాఁఢ్ - జీరకాయ, 45) చచీంఢా - పొట్లకాయ, 46) శకరకంద - చిలగడదుంప, 47) అదరక - అల్లం, 48) కరేలా

- కాకరకాయ, 49) సహజన - మునక్కాడ, 50) నిబౌరీ - వేపకాయ, 51) కుమ్హాడా - గుమ్మడి, 52) మీఠా-నీమ - కలవేపాకు, 53) బాదామ - బాదంకాయ, 54) సబ్బి - కూర, 55) లౌకీ - సోరకాయ, 56) తుర్రే - జీరకాయ, 57) ఆంవలా - ఉసిరికాయ, 58) లహ్సాన - వెల్లుల్లి, 59) కుందూరు - దొండకాయ, 60) రతాల్ - పెండలము, 61) మిర్చ - మిరపకాయ, 62) లహ్సూనా - వెల్లుల్లిపాయ, 63) పిడువా - గోంగూర, 64) ఫోర్ - బచ్చలికూర, 65) సేమ - చిక్కుడుకాయ, 66) కర్రోదా - వాక్కాయ, 67) కాజు - జీడిపప్పు, 68) కంద - కంద, 69) చౌలాడ - తోటకూర, 70) మేఠీ - మెఠికూర, 71) తోర్రాడ - నేతి జీరకాయ, 72) కమలాఫల - కమలాఫలము, 73) జామూన - నేరేడు కాయ, 74) రామాఫల - రామా ఫలము, 75) చకోతరా - దబ్బపండు, 76) బిజౌరా - పంపర పనస, 77) మటర - బఠానీలు, 78) ఇలాయచీ - వెలగకాయ, 79) మూలీ - ముల్లంగి, 80) సుపారీ - వక్క, 81) ముంగఫలీ - వేరుశనగకాయ, 82) ధనియా - దనియాలు, 83) తమాఖూ - పొగాకు, 84) జామూన - నల్లనేరేడు, 85) జంబీరీ - దబ్బపండు, 86) ఫలగోభీ - కావీష్లవరు, 87) గ్వారఫలీ - గోరుచిక్కుడు, 88) గులమేహంశీ - గోరింటాకు, 89) సేబ - చీమరేగు, 90) బేర - రేగిపండు, 91) బేంగన - వంకాయ, 92) జేడ్ - గోధుమలు, 93) ఘాస - గడ్డి, 94) సహజన - మునక్కాడ.